

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, 19ΑΗ. ΓΕΝΗΛΑΙΟΥ 14 | 1/15 ΛΥΓΟΥΣΤΟΥ 1975 | ΑΡΙΘ. 15-16

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β'.

- XX. Ἄλλὰ μηδὲ ἐκεῖνο τὴν διάνοιαν ὑμῶν ταρασσέτω, ὅτι
βλέπομεν τοὺς ἀδίκους πλουτοῦντας καὶ στενοχωρουμένους
τοὺς τοῦ θεοῦ δούλους. 2. πιστεύωμεν οὖν, ἀδελφοὶ καὶ ἀδελ-
φαί· θεοῦ ζῶντος πείραν ἀθλοῦμεν καὶ γυμναζόμεθα τῶνδ' ἄν βίω,
5 ἵνα τῶ μέλλοντι στεφανωθῶμεν. 3. οὐδεὶς τῶν δικαίων ταχὺν
καρπὸν ἔλαβεν, ἀλλ' ἐκδέχεται αὐτόν. 4. εἰ γὰρ τὸν μισθὸν
τῶν δικαίων ὁ θεὸς συντόμως ἀπεδίδου, εὐθέως ἐμπορίαν
ἤσκούμεν καὶ οὐ θεοσέβειαν· ἐδοκοῦμεν γὰρ εἶναι δίκαιοι,
οὐ τὸ εὐσεβές, ἀλλὰ τὸ κερδαλέον διώκοντες. καὶ διὰ τοῦτο
10 θεῖα κρίσις ἔβλαψεν πνεῦμα μὴ ὄν δίκαιον, καὶ ἐβάρυνεν
δεσμοῖς.
5. *Τῶ μόνῳ Θεῷ ἀοράτῳ*, πατρὶ τῆς ἀληθείας, τῶ ἐξαποστεί-
λαντι ἡμῖν τὸν σωτήρα καὶ ἀρχηγὸν τῆς ἀφθαρσίας, δι'
οὗ καὶ ἐφανέρωσεν ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἐπουράνιον
15 ζωὴν, αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

3. πιστεύωμεν Σ: πιστεύομεν I | 4. Θεοῦ: ὅτι Θεοῦ Σ | 5. ταχὺν I: τα-
χύ Σ | 8. θεοσέβειαν IΣ: εὐσεβειαν: Δαμασκηνός, Ἱερὰ παράλληλα (K a r l
H o l l, Fragmente vornicänischer Kirchenväter aus den Sacra Paral-
lela. Leipzig 1899, 2,2. TU, Band 5, Heft 2). 9. οὐ + διὰ Δαμασκ. εὐσε-
βές I Δαμασκ.: θεοσεβές Σ 11. δεσμοῖς Σ.: δεσμός I | 16. Ἐν τέλει, ὡς
καὶ ἐν τῇ Α' Κ λ ή μ. «Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ β'» Σ καὶ
«στίχοι x ρητὰ κε'» I.

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β'.

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλῆν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

XX. Ἄλλ' οὔτε ἐκεῖνο νὰ ταραῶζη τὴν διάνοιάν σας (τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν σας, διὰ νὰ σᾶς δημιουργήσῃ δυσπιστίαν καὶ ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἀληθείας τῆς Ἀγ. Γραφῆς), ἐπειδὴ βλέπομεν νὰ πλουτίζουσι οἱ ἄδικοι καὶ νὰ στενοχωροῦνται οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ (οἱ ἐκτελοῦντες τὰς ἐντολάς καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ). 2. Νὰ πιστεύωμεν λοιπὸν (ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας), ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαί· ἀγωνιζόμεθα δοκιμαζόμενοι ὑπὸ τοῦ ζῶντος Θεοῦ καὶ γυμναζόμεθα εἰς τὸν παρόντα βίον (εἰς τὴν πρόσκαιρον αὐτὴν ζωὴν), ἵνα στεφανωθῶμεν εἰς τὸν μέλλοντα βίον. 3. Κανεὶς ἀπὸ τοὺς δικαίους δὲν ἔλαβε ἀμέσως (ταχέως) τὸν καρπὸν (τὴν ἀμοιβὴν τῶν καλῶν του πράξεων), ἀλλὰ τὸν περιμένει (πιστεύει καὶ ἐλπίζει νὰ τὸν ἀπολαύσῃ εἰς τὴν μέλλουσαν, τὴν μακαρίαν ζωὴν). 4. Διό-

10. ε. πβλ. ἐπιστολὴν Ἰούδα 6 : «ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἐαυτῶν ἀρχήν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας δεσμοῖς αἰδίοις ὑπὸ ζόφου τετήρηκεν». 12. πβλ. Α' Τιμ. 1,17 : «Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων, ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ Θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἄμην». Πράξ. 5,31. Πβλ. 3,15.

XX. «δικαιοσύνη» — «ἀδικία» εἶναι αἱ δύο ἔννοιαι, αἵτινες ἀπασχολοῦν τὸν ὁμιλητὴν ἔν τε τῷ παρόντι καὶ ἔν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ. Οἱ «ἀδίκαιοι», ἦτοι οἱ εὐσεβεῖς, πάσχουν καὶ θλίβονται. Τοῦναντίον οἱ «ἀδικοὶ», ἦτοι οἱ ἀσεβεῖς, εὐημεροῦν καὶ πλουτίζουσι. Εἶναι τοῦτο δικαιοσύνη; Ἰδοὺ τὸ πρόβλημα· ἡ κοινωνικὴ θέσις τῶν δικαίων ἔναντι τῶν ἀσεβῶν πλουσίων. Ὁ 72 Ψαλμὸς ἐκφράζει παραστατικώτατα τὸ φαινόμενον τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας ἐν τῷ κόσμῳ. Οἱ πάσχοντες εὐσεβεῖς, ἂν καὶ πτωχοὶ, εἶναι οἱ ἀγαπητοὶ εἰς τὸν Θεόν. Τοῦναντίον, οἱ ἀσεβεῖς πλούσιοι εἶναι μισητοὶ εἰς τὸν Θεόν. Ἄλλ' ἐν τῷ 36 Ψαλμῷ οἱ δίκαιοι εὐφρανθήσονται καὶ «κληρονομήσουσι τὴν γῆν», οἱ δὲ «ἀνομοὶ ἐκδιωχθήσονται, καὶ σπέρμα ἀσεβῶν ἐξολοθρευθήσεται» (Ψ α λ μ. 36,28 ε.). — Καὶ οἱ ἀρχαῖοι «Ἕλληνες κατεῖδον τὴν κοινωνικὴν ταύτην ἀδικίαν. Ἦδη ὁ Σόλων ἀπεφάνθη: «Πολλοὶ γὰρ πλουτοῦσι κακοί, ἀγαθοὶ δὲ πένονται» (I o a n n e R u b e n b a u e r, Poetae Lyrici Graeci. Quartis curis recensuit T h e o g o r u s B e r q k, Pars II, 46,15 (6). Μετὰ πά-

τι, ἐὰν ὁ Θεὸς ἀνταπέδιδε τὸν μισθὸν τῶν δικαίων συντόμως (ἀμέσως), ἀσφαλῶς τότε θὰ ἤσκούσαμεν ἐμπορίαν καὶ ὄχι θεοσεβείαν (θὰ ἐφαινόμεθα ὅτι κάμνομεν ἐμπόριον καὶ ὄχι ὅτι κάμνομεν τὴν ἀρετὴν ὡς θεοσεβεῖς καὶ πιστοὶ χριστιανοί): θὰ ἐφαινόμεθα λοιπὸν ὅτι εἴμεθα δίκαιοι, ἐπιδιώκοντες ὄχι τὴν εὐσεβείαν, ἀλλὰ τὸ κέρδος (τὸ συμφέρον). Καὶ διὰ τοῦτο (δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, ὡς λέγει ἡ Ἀγ. Γραφή) ἡ θεία κρίσις (ἡ θεία τιμωρία) ἐβλάψε (κατέκρινε καὶ ἐτιμώρησε) τὸ πονηρὸν πνεῦμα (τὴν πονηρὰν ψυχὴν καὶ ὑστερόβουλον) καὶ ἐπέβαλε βάρος (εἰς τὸν πονηρὸν ἄν-

θους καὶ ζωηροτάτης φράσεως ἀποφαίνεται περὶ τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας καὶ ὁ Θεός γινε:

«Καὶ τοῦτ' ἀθανάτων βασιλεῦ, πῶς ἐστὶ δίκαιον.

ἔργων ὅστις ἀνὴρ ἐκτὸς ἐὼν ἀδίκων,

μὴ τιν' ὑπερβασίην κατέχων μὴδ' ὄρκον ἀλιτρών,

ἀλλὰ δίκαιος ἐὼν μὴ τὰ δίκαια πάθη;

τίς δὴ κεν βροτὸς ἄλλος, ὄρων πρὸς τοῦτον, ἔπειτα

ἄζοιτ' ἀθανάτους, καὶ τίνα θυμὸν ἔχων,

ὄππότε' ἀνὴρ ἀδικός καὶ ἀτάσθαλος, οὔτε τευ ἀνδρὸς

οὔτε τευ ἀθανάτων μῆνιν ἀλευόμενος,

ὑβρίζει πλούτῳ κεκορημένος, οἱ δὲ δίκαιοι

τρώχονται χαλεπῇ τειρόμενοι πενήϊ;» (αὐτόθι, στίχ. 743-752).

Καὶ ἡ Σ τ ο ἶ ἀ ἐνησχολήθη περὶ τὸ πρόβλημα (πβλ. Ἐπικτήτου, Διατριβαί III, 17: «ὁ ἄδικος πλέον ἔχει»). — Εἰς τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα τῆς ἀδικίας ἀπαντᾷ ὁ ὁμιλητὴς ἐν κ. XX, 2 δι' εἰκόνων, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ στεφανώσῃ ἐν τῷ μέλλοντι τὸν ἀδικούμενον εὐσεβῆ καὶ ὅτι δοκιμάζεται ὁ εὐσεβὴς ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ. Θεωρεῖται, ὅτι ἰδέαι τινὲς καὶ εἰκόνες ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ ὁμιλητοῦ παρὰ τῆς Σ τ ο ἶ ς. Π.χ. τὸ «πεῖραν ἀθλοῦμεν» καὶ «γυμναζόμεθα». Ὅτι δὲ ἡ ἀμοιβὴ τῶν ἀδικουμένων εὐσεβῶν καὶ δικαίων θὰ δοθῆ εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, εἶναι πεποίθησις τόσον τῶν χριστιανῶν, ὅσον καὶ τῶν Σ τ ω ι κ ῶ ν. Π.χ. ἐν Ἐπικτ. Διατρ. I, 6, 30-43. 24, 1 ἀναφέρεται: «αἱ περιστάσεις εἰσὶν αἱ τοὺς ἀνδρας δεικνύουσαι. Λοιπὸν ὅταν ἐμπέσῃ περίστασις, μέμνησο ὅτι ὁ Θεὸς ὡς ἀλείπτῃς τραχεῖ νεανίσκῳ συμβέβληκεν. — Ἴνα τί; φησίν. — Ἴνα Ὀλυμπιονίκης γένῃ· διχα δ' ἰδρωτὸς οὐ γίνεται». 4. «ἐμπορίαν ἡσκοῦμεν»: πβλ. Ἀ' Τ ι μ. 6, 5: «πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσεβείαν». Δ ι δ α χ ἡ 12, 5: «χριστέμπορος». Α ὕ γ., Περὶ πολιτείας Θεοῦ (De civit. Dei) I, 8.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

᾽Οφειλομένη τιμή.

Τὸ περιοδικὸν («Ἐνορία») τιμᾷ ἐφέτος, διὰ τεύχους ἀφιερω-
μένου εἰς τὴν μνήμην του, τὸν ἰδρυτὴν αὐτοῦ θεολόγον Ἄνδρῆαν
Κεραμίδαν. Ὁ αἰδιδιμος οὗτος ἐργάτης τοῦ Μυστικοῦ Ἀμπελω-
ρος, ὡς γνωστόν, ἠγάλωσεν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν τὰς δυνάμεις
καὶ τὰ χαρίσματα του εἰς τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἐφη-
μεριακοῦ μας Κλήρου. Προσέφερε δὲ πολλὰ εἰς τοὺς κατ' ἐνορίαν
ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀποβλέπων εἰς τὴν πνευματικὴν
αὐτῶν κατάρτισιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν προάσπισιν ἐπίσης τῶν ὀλι-
κῶν δικαιωμάτων των.

Ἐν ᾽Ο «Ἐφημέριος», ἀδελφὸν ὄργανον πρὸς τὴν γεοραγὰν («Ἐνο-
ρία»), τιμᾷ τὴν μνήμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνδρός. Ἐκ προσόπου

θρονον) μὲ τὰ δεσμὰ (τοῦ καταδίκου ἀμαρτωλοῦ). 5. «Εἰς τὸν
μόνον ἀόρατον Θεόν», τὸν Πατέρα τῆς ἀληθείας, Ὅστις ἐξαπέ-
στειλεν εἰς ἡμᾶς τὸν Σωτῆρα καὶ ἀρχηγὸν τῆς ἀφθαρσίας (τῆς ἀν-
θρωπίνης φύσεως), διὰ τοῦ Ὁποίου καὶ ἀπεκάλυψεν εἰς ἡμᾶς τὴν
Ἀλήθειαν καὶ τὴν ἐπουράνιον ζωὴν, εἰς Αὐτὸν (εἶναι καὶ ἀνήκει)
ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐν ὄψει «θεοσέβεια» σπανίως ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς πρώτοις χριστιανοῖς συγ-
γραφεῦσιν. Πβλ. Ἀ' Τιμ. 2,10. Διόγ. 1,1. 3,3. 4,5. 6,4. Ὅρα ἐπίσης
Γεν. 20,11. Σοφ. Σειρ. 1,25. Δ' Μακκαβ. 7,6. 22. 15,28. 17,15.
«Ἔβλαψεν»: Πολλάκις ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς θείας τιμωρίας. Ἡδὴ καὶ
παρ' Ὁμήρῳ ὑπὸ τὴν ἰδίαν σημασίαν: Ἰλ. 9,507: «(ἔτη) βλάπτουσι ἀνθρώ-
πους». Ὁδ. 1,195: «ἀλλὰ νῦν τὸν γε Θεοὶ βλάπτουσι κελεύθου». — Ὁ στίχος
καὶ διὰ τοῦτο θεία κρίσις ἔβλαψεν πνεῦμα μὴ ὄν δικαίον, καὶ ἐ-
βάρυνεν δεσμοῖς» ἐθεωρήθη, ὅτι πρόκειται περὶ γνωμικοῦ ἢ ὅτι ἀναφέρεται
εἰς τὴν τιμωρίαν τοῦ σατανᾶ καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν. Ἀλλὰ διατί ἐν παρῳχημένῳ
ἀορίστῳ; Δυσνόητος φράσις.

τῆς Διοικούσης Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας εἶναι ἐπίσημον δελτίον, ἐκφράζει, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, τὰ αἰσθήματα Ἐκείνης ἐναντι τοῦ ἀγαθοῦ τούτου ὀνόματος, τὸ ὁποῖον ἀνῆκει ἤδη εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ νεοελληνικοῦ Χριστιανισμοῦ. Κύριος ὁ Θεὸς ἀναπαύσαι ἐν σκηναῖς δικαίων τὸν τὸ τάλαντον πολυπλασιάσαντα πιστὸν τοῦτον δοῦλόν του.

Πλησιέστερον πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον.

Κατὰ τὴν ὠραίαν εἰκόνα ἀρχαίου Πατρός, τοῦ Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι ἡ κιθάρα τοῦ Χριστοῦ καὶ οἱ πρεσβύτεροι αἱ χορδαὶ τῆς. Ἡ θέσις των δὲν εἶναι χωριστή, ἀλλ' ἡνωμένη πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον. Τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι ἀπαιτήσις καὶ τῆς σημερινῆς ἐκκλησιαστικῆς πραγματικότητος, ὅτε ἡ Ἐκκλησία καλεῖται, ὅπως δώσῃ τὴν μαρτυρίαν τῆς εἰς τὸν λίαν τεταραγμένον καὶ συνεχῶς μεταβαλλόμενον κόσμον μας. Πολλοὶ ἐφημέριοί μας ὅμως δὲν ἔχουν σιγὴν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου. Δὲν δρᾶνται εὐκαιρίων διὰ τὸν συμβουλευθῶν εἰς τὰ ποιμαντικά των καθήκοντα καὶ τὰ ἐπικοινωνήσων ψυχικῶς μετ' αὐτοῦ. Ὅσοι παραλείπουν τοῦτο, ἀσφαλῶς ζημιοῦνται οἱ ἴδιοι καὶ κατ' ἐπέκτασιν ζημιοῦν καὶ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Ἄς ἔλθουν λοιπὸν πλησιέστερον πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον, χάριν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ χάριν τοῦ ἑαυτοῦ των.

Μὲ κοσμίαν περιβολήν.

Οἱ συνειδητοὶ πιστοὶ τὸ γνωρίζουν καλῶς. Κατὰ τὸν ἐκκλησιασμόν των προσέχουν νὰ φέρονν κοσμίαν περιβολήν, ὡς ἀμόζει εἰς τὸν τόπον τῆς θείας λατρείας, τὸν ναόν. Ἄλλοι ὅμως, μᾶλλον ἀπὸ ἐπιπολαιότητα παρὰ ἀπὸ ἠθελημένην ἀσέβειαν, παραμελοῦν, ὡς ἡ πείρα μαρτυρεῖ, τὸ καθήκον των τοῦτο. Αἱ παραβάσεις του δὲ γίνονται περισσώτεραι κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, καθ' ἣν ἡ ἐλαφρὰ ἐνδυμασία ὑπαγορεύεται ἐκ τοῦ καύσανος. Οἱ λειτουργοὶ ἂς μεριμνήσουν καὶ ἐφέτος, μὲ σύνεσιν καὶ ἀποφασιστικότητά, ὥστε τὸ ἄτοπον τοῦτο νὰ ἐκλείψῃ. Ὁ λαὸς μας εἶναι φιλότιμος. Ἀκούει τοὺς ποιμένας του, ὅταν οὗτοι μὲ πατρικὸν κῆδος καὶ εὐαγγελικὴν συμπεριφορὰν τοῦ ὑποδεικνύουν τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ πρέπον. Μὲ ὀλίγην λοιπὸν προσπάθειαν ἐκ μέρους τῶν τελευταίων, εἶναι δυνατὸν νὰ παύσῃ παρατηρούμενον τὸ κακὸν αὐτὸ φαινόμενον.

Ἔτος τῆς γυναικός

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ*

Ζ

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς τομεῖς τῆς ἐργασίας τῶν διακονισσῶν τῶν προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἰσχύει τὸ ὑπὸ τοῦ Wilhelm Löhe χαρακτηριστικῶς γραφέν: «Ἐάν ἡμῖν ζωγράφος, θὰ ἐξωγράφιζον εἰς μίαν συλλογὴν εἰκόνων τὴν διακόνισσαν, ὅπως πρέπει νὰ εἶναι αὕτη εἰς τὰς διαφόρους περιπτώσεις τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐργασίας της. Θὰ προέκυπτεν οὕτω μία ὁλόκληρος σειρά, ἐν album εἰκόνων. Θὰ ἐξωγράφιζον τὴν παρθένον εἰς τὸ σταῦλον καὶ παρὰ τὸ θυσιαστήριον, πῶς ἐργάζεται εἰς τὸ πλυντήριον καὶ πῶς ἐνδύει τοὺς γυμνοὺς μὲ τὰ καθαρὰ λινὰ τῆς εὐσπλαγχνίας· θὰ τὴν ἐξωγράφιζον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸν θάλαμον τῶν ἀσθενῶν, εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ ἐν τῷ μουσικῷ χορῷ τὴν ὥραν, καθ' ἣν ψάλλει τὸ «ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος» ἢ ψάλλει εἰς τοὺς κοινωοῦντας... Θὰ ἐξωγράφιζον πάσας τὰς ἀσχολίας τῆς διακονίσσης... Μία διακόνισσα πρέπει νὰ δύναται νὰ ἐκτελῇ τὸ μέγιστον καὶ τὸ ἐλάχιστον, νὰ μὴ ἐντρέπεται διὰ τὸ ἐλάχιστον, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ καταστρέφῃ τὸ ὕψιστον γυναικεῖον ἔργον. Εἰς τὸ ἐξώφυλλον δὲ τῆς συλλογῆς θὰ ἐξωγράφιζον τὴν διακόνισσαν, ἔχουσαν τοὺς πόδας εἰς τὴν λάσπην καὶ τὸν κονιορτὸν τῶν κατωτέρων ἐργασιῶν, τὰς χεῖρας εἰς τὴν ἄρπαν καὶ τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς τῆς προσευχῆς καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Ἰησοῦ. Ὑποκάτω δὲ τῆς εἰκόνας τοῦ ἐξωφύλλου θὰ ἔγραφον: «Πάντα δύναται αὕτη: νὰ ἐργάζεται, νὰ παίζει, νὰ ψάλλῃ καὶ νὰ ὑμνῇ!»).

Ἄληθως! Ὑπάρχει μεγάλη ποικιλία εἰς τοὺς τομεῖς τῆς ἐργασίας τῶν διακονισσῶν. Εἰς τὰς ἀδελφότητας αὐτῶν δὲν ἐπικρατεῖ ἰσοπεδωτικὸν πνεῦμα περιορισμοῦ εἰς ὀλίγας μορφὰς ἐργασίας.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 264 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

Ἐκάστη ἀδελφή, ἀναλόγως τῶν ἀτομικῶν κλίσεων καὶ ταλάντων της, ἔχει ἰδιαιτέραν ἀσχολίαν. Πᾶσαι αἱ λανθάνουσαι καὶ ὑπνώτουσαι δυνάμεις τῆς ψυχῆς της ἀφυπνίζονται καὶ χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀγάπης. Δὲν ἔχει σημασίαν δι' αὐτὴν, ἔὰν πολλάκις ἢ ἐργασία, τὴν ὁποίαν αὕτη ἐκτελεῖ, φαίνεται ταπεινωτικὴ καὶ κατωτέρα τῆς ἐργασίας ἄλλης συναδέλφου της. Σημασίαν ἔχει τὸ ὅτι πρέπει εἰς τὸν τομέα τῆς δράσεώς της νὰ ἀποδώσῃ «καρπὸν ἑκατονταπλασίονα» καὶ νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰ τάλαντα, τὰ ὁποῖα ἐχάρισεν εἰς αὐτὴν ὁ Θεός. Πάντοτε δέ, ὁπουδῆποτε καὶ ἂν αὕτη ἐργάζεται, δεόν νὰ ἐνθυμῆται, ὅτι εἶναι διακόνισσα τοῦ Ἰησοῦ, ὑπηρετοῦσα Αὐτὸν ἐξ ἀγάπης καὶ εὐχαριστίας.

Μία τῶν ὠραιότερων ἀσχολιῶν πολλῶν διακονισσῶν εἶναι ἡ συμμετοχὴ αὐτῶν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν τῆς ἐνορίας. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ διακόνισσα συνεργάζεται μετὰ τοῦ ἱερέως, τὸν ὁποῖον αὕτη βοηθεῖ εἰς πάσας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ποιμαντικῆς τοῦ δράσεως. Αὕτη, ἕνεκα τῶν συχνότερων ἐπισκέψεων της εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἐνοριτῶν, γνωρίζει καλῶς τὰ προβλήματα τῆς ἐνορίας. Εἰσέρχεται εἰς πάσας τὰς οἰκίας καὶ κρούει τὴν θύραν τόσον τῶν πλουσίων, ὅσον καὶ τῶν πτωχῶν. Ἰδιαιτέρως προτιμᾷ τοὺς πτωχοτέρους τῆς ἐνορίας. Μετέχει τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ πόνου τῶν οἰκογενειῶν καὶ πάντοτε φέρει εἰς αὐτὰς τὰς ἰλαρὰς ἀκτίνας καὶ τὸ μήνυμα τῆς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας, τὴν ὁποίαν χαρίζει ὁ Χριστός. Εἰς περιπτώσεις ἀσθενειῶν ἢ διακόνισσα τῆς ἐνορίας ὡς νοσοκόμος εὐρίσκει εἴσοδον καὶ εἰς πολλὰς οἰκογενείας, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀποξενωθῆ τοῦ φωτὸς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ οὐδέποτε ἐδέχοντο νὰ ἀκούσουν ἐκ τῶν χειλέων τοῦ ἱερέως τὸν θεῖον λόγον, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο εἰς αὐτὰς ἀκατανόητος. Ἄλλὰ πάντες ἀνεξαιρέτως κατανοοῦν τὸ ἔμπρακτον κήρυγμα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ πᾶσα καρδία εἶναι πάντοτε ἀνοικτὴ, διὰ νὰ τὸ δεχθῇ. Οὕτω πολλάκις ἡ ἀγάπη τῆς διακονίσσης νικᾷ τὸ πείσμα καὶ τὴν ἀλαζονείαν τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀνοίγει τὸν δρόμον τοῦ ἱερέως πρὸς τὰς οἰκίας πολλῶν, οἱ ὁποῖοι ἄλλοτε ἔστρεφον τὰ νῶτα πρὸς αὐτόν. Οὐχὶ σπανίως αἱ διακόνισσαι τῆς ἐνορίας δοκιμάζουν τὴν εὐτυχίαν νὰ βλέπουν οἰκογε-

νείας νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὸν Χριστὸν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς διακονικῆς ἐργασίας των. Διὰ τῶν πληροφοριῶν τῆς διακονίσεως ὁ ἱερεὺς ὀλοκληρώνει τὴν γνῶσιν τῆς ἐνορίας του, διότι ὁ γυναικεῖος ὀφθαλμὸς βλέπει πολλά, τὰ ὁποῖα διαφεύγουν ἐκ τοῦ βλέμματος τοῦ ἀνδρός. Ἡ διακόνισσα ἀνακαλύπτει τὴν δυστυχίαν καὶ ἀθλιότητα, τοὺς ὑπὸ διάλυσιν γάμους, τὴν κλονιζομένην καὶ κινδυνεύουσαν οἰκογενειακὴν εὐτυχίαν καὶ γενικῶς δι' ὅλα συνεχῶς ἐνημερώνει καὶ κατατοπίζει τὸν ἱερέα, ὅστις ἐν συνεχείᾳ θὰ ἐνεργήσῃ καταλλήλως.

Εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν καὶ Ἐπισκοπαλικὴν ἢ Ἐπισκοπελιανὴν Ἐκκλησίαν αἱ διακόνισσαι ἔχουν καὶ λειτουργικὰ καθήκοντα. Τοιοῦτοτρόπως αἱ Συνδιασκέψεις τοῦ Lambeth τῶν ἐτῶν 1920 καὶ 1930 ἀπεφάσισαν τὰ ἑξῆς: «Ὁ ἐπίσκοπος δύναται κατόπιν αἰτήσεως τοῦ ἱερέως τῆς ἐνορίας νὰ ἀναθέσῃ εἰς τὴν χειροτονηθεῖσαν διακόνισσαν τὰ ἑξῆς καθήκοντα: α') Νὰ βοηθῇ τὸν ἱερέα εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῶν ὑποψηφίων διὰ τὸ Βάπτισμα καὶ τὸ Ἱερὸν Χρῆσμα. β') Νὰ βοηθῇ, δυνάμει τοῦ ἀξιώματός της, εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. γ) Νὰ συμπροσεύχεται μετὰ γυναικῶν, νὰ δίδῃ συμβουλὰς καὶ παρέχῃ βοήθειαν εἰς αὐτὰς εἰς περιπτώσεις δυσκολιῶν. δ') Νὰ ἀναγινώσκῃ ἐν τῷ ναῷ τὴν Ἑωθινὴν καὶ Ἐσπερινὴν Προσευχὴν καὶ Λιτάνειαν, ἐκτὸς τῶν μερῶν, τὰ ὁποῖα ὀρίζονται διὰ τὸν ἱερέα καὶ νὰ ἡγῆται τῆς προσευχῆς· μετὰ τὴν ἄδειαν τοῦ ἐπισκόπου νὰ διδάσκῃ καὶ κηρύττῃ ἐν τῷ ναῷ, ἐκτὸς ἐὰν γίνεται ἡ λειτουργία τῆς Θείας Κοινωνίας».

Κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς ἡ διακόνισσα τῆς ἐνορίας πρώτη εἰσέρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, φροντίζει διὰ τὴν εὐπρέπειαν αὐτοῦ, ὑποδέχεται τοὺς ἐκκλησιαζομένους καὶ ὀδηγεῖ αὐτοὺς εἰς τὰς θέσεις των. Προσπαθεῖ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὸ κήρυγμα, τὸ γινόμενον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, «πάντας τοὺς κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους». Πρὸς τούτοις, μετέχει ζωηρῶς τῆς ἐργασίας τῶν χριστιανικῶν συλλόγων, τῶν νεανίδων καὶ κορασίδων, γινομένη δι' αὐτὰς φίλη καὶ σύμβουλος. Μαζὶ των παίξει, ἐξέρχεται εἰς περίπατον, διοργανώνει ἐκδρομὰς καὶ κατασκηνώσεις, διὰ νὰ ἐμφυσησῇ εἰς αὐτὰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Ἰησοῦν,

ὁ Ὅποιος ἀποτελεῖ τὴν δύναμιν τῆς ζωῆς τῆς. Ἡ διακόνισσα, τῆ βοηθεία τοῦ ἱερέως ἢ τῆς συζύγου του, γίνεται ἡ πνευματικὴ ὁδηγὸς τῶν νεανίδων, δίδουσα εἰς αὐτὰς συμβουλὰς καὶ κατευθύνσεις ἐπὶ τῶν δυσκόλων καὶ ἀκανθωδῶν προβλημάτων τῆς κρισίμου ἐφηβικῆς ἡλικίας. Ὡς ἔλεγε μία διακόνισσα, «ὄταν τις ἔχη τὴν ἐπιθυμίαν νὰ βοηθήσῃ τοὺς νέους πρὸς ἀπόκτησιν γνησίας χαρᾶς μετὰ τὴν ζωὴν τῶν συλλόγων, μετὰ τὰς ὥρας τῆς μελέτης τῆς ἁγίας Γραφῆς, μετὰ τὰς συνδιαλέξεις ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς, μετὰ τὰς περιηγήσεις, μετὰ τοὺς περιπάτους, μετὰ τὰ παιγνίδια, μετὰ τὴν μουσικὴν, τότε εἶναι ἐσωτερικῶς πλήρης χαρᾶς καὶ εὐτυχίας, ἀκόμη καὶ ὄταν συναντᾷ ποικίλας ἀναποφεύκτους ἀπογοητεύσεις».

Ἡ κυριώτερα ἐργασία τῆς γυναικείας διακονίας εἶναι ἡ *π ε ρ ῖ θ α λ ψ ι ς τ ῶ ν ἀ σ θ ε ν ῶ ν*. Οἱ χιλιάδες τῶν διακονισσῶν, αἵτινες ἐργάζονται εἰς τὸν τομέα αὐτόν, ἀντικρῦζουσιν τοὺς ἀσθενεῖς ὡς τὰ πάσχοντα μέλη τοῦ Ἰησοῦ καὶ εἰς τὴν ἔστω καὶ ἐλαχίστην ὑπηρεσίαν πρὸς αὐτοὺς ἐπιθέτουσιν τὴν σφραγίδα τῆς διακονούσης ἀγάπης τῶν. Ἡρωϊκὴ εἶναι πράγματι ἡ ἐργασία χιλιάδων διακονισσῶν ἐντὸς τῶν νοσοκομείων, ἐντὸς τῶν ἰδρυμάτων τῶν ἐπιληπτικῶν ἢ χανσενικῶν, ἐντὸς τῶν οἰκῶν τυφλῶν καὶ κωφάλαλων, ἐντὸς τῶν ἰδρυμάτων βραδυνῶν, ἐντὸς τῶν νευρολογικῶν καὶ ψυχιατρικῶν κλινικῶν κ.τ.τ.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

ΑΥΤΑΠΑΡΝΗΣΙΣ ΚΑΙ ΤΑΠΕΙΝΩΣΙΣ

«Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει». (Ψαλμ. Ν' 19).

1. Ὁ Ἰησοῦς πρότυπον αὐταπαρνήσεως, ταπεινώσεως καὶ ἀνοχῆς.

Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἡ θρησκεία τῆς ταπεινώσεως, τῆς ἀνοχῆς καὶ αὐταπαρνήσεως. Αὐτὸς ὁ ἰδρυτὴς αὐτῆς, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἀπὸ τῆς ἐπὶ γῆς ἐνσάρκου παρουσίας του μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς σταυρικῆς λυτρωτικῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους θυσίας του, παρέσχεν ἑαυτὸν ὑπόδειγμα ἐσχάτης ταπεινώσεως καὶ αὐταπαρνήσεως. Ἡ ταπεινὴ καταγωγὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, γεννηθέντος ἐν τῇ πτωχικῇ φάτνῃ τῆς Βηθλεέμ ὑπὸ μιᾶς Παρθένου, μεμνηστευμένης μετὰ τοῦ πτωχοῦ τέκτονος Ἰωσήφ, κυρίως δὲ ἡ μορφή δούλου, ἣν κατεδέχθη νὰ λάβῃ διὰ τῆς ἐνσαρκώσεώς του, ἵνα ἡμᾶς ἐκ τῆς δουλείας τοῦ θανάτου ἐξαγοράσῃ, ἀποτελοῦν τὴν πρώτην φάσιν τοῦ βίου βίου του, τοῦ ὁποίου ἡ αὐλαία ἤνοιξε μετὰ τὴν ταπεινώσιν, τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὴν ἀγάπην καὶ ἐκλείσθη μετὰ τὴν σταυρικὴν θυσίαν καὶ τὴν τελικὴν δόξαν διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως.

Ἡ ἐπὶ πώλου ὄνου, υἱοῦ ὑποζυγίου, εἴσοδος τοῦ Βασιλέως τοῦ κόσμου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἡ ἐπὶ ἱματίων τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἀντὶ πολυτελῶν ταπήτων, διάβασίς του (Ματθ. κα' 5-7) τί ἄλλο εἶναι παρὰ δεῖγμα τῆς ὑψίστης ταπεινοφροσύνης καὶ συγκαταβάσεώς του; Ἐὰ ἐπακολουθήσῃ ἀργότερον ἡ νίψις τῶν ποδῶν τῶν μαθητῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ προδότου Ἰούδα ὑπὸ τοῦ Θείου Διδασκάλου, παρὰ τὰς ἀρνήσεις τοῦ ζηλωτοῦ Πέτρου, ὡς σύμβολον τῆς ἐσχάτης ταπεινώσεως καὶ ὡς διδάγμα συντριβῆς καὶ κατανικῆσεως παντὸς ἐγωϊσμοῦ, ἀλλὰ καὶ ὡς βεβαίωσις τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου «οὐκ ἤλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (Ματθ. κ' 28).

Καὶ ἤλθε τὸ ἀποκορύφωμα τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ ταπεινώσεως. Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν σύλληψίς του ὑπὸ τοῦ μαινομένου ὄχλου ὡς κοινοῦ ληστοῦ (Ματθ. κστ' 47), οἱ ἐμπτυσμοὶ καὶ κολαφισμοὶ καὶ τὰ ραπίσματα (Αὐτ. κστ' 67), ἡ κοκκίνη χλαμύς, ὁ ἐξ ἀκανθῶν στέφανος καὶ ὁ ἀντὶ βασιλικοῦ σκῆπτρου κάλαμος,

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ *

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1957—1967

α) Αί Ίεραρχίαι 1958 καὶ 1960.

Ἡ ἐπὶ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Θεοκλήτου συγκληθεῖσα κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1958 Ἱεραρχία, συμπεριέλαβε μεταξὺ τῶν θεμάτων τῆς καὶ τὸ περὶ ἀναδιοργανώσεως τοῦ μοναχικοῦ βίου, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε νὰ διαπραγματευθῆ ὁ Μητροπολίτης Μεσσηνίας Χρυσόστομος Δασκαλάκης. Εἰσηγούμενος τὰ θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀνεφέρθη καὶ στὸ περὶ μοναχισμοῦ, διαπιστώσας ὅτι «πρέπει νὰ ὁμολογηθῆ, ὅτι ὁ μοναχικὸς βίος παρ' ἡμῖν διέρχεται δυστυχῶς κρίσιν, τοῦθ' ὅπερ δὲν παρατηρεῖται εἰς ἄλλας Ἐκκλησίας καὶ χώρας, τοῦλάχιστον εἰς τοιαύτην ἔκτασιν»¹²³. Μιλώντας στὴν εἰσήγησί του περὶ τοῦ θέματος τῆς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 237 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11-12 τεύχους.

123. Ἀρχιμ. Θεοκλ. Στράγκα, ἐνθ' ἀνωτ. τ. Δ' σ. 2822.

ὃν ἔθεσαν εἰς τὴν δεξιάν του εἰρωνευόμενοι τὸν Θεάνθρωπον, καὶ οἱ ἐμπαιγμοὶ καὶ χλευασμοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ διὰ τοῦ καλάμου πλήγματα (Αὐτ. κζ' 28-30) καὶ τέλος ἡ δίκην κακούργου ἐν τῷ μέσῳ δύο ληστῶν καθήλωσίς του ἐπὶ τοῦ ἐπικαταράτου ξύλου, τὸ ὁποῖον ἔκτοτε διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἀθώου μετεβλήθη εἰς κατάρας λυτήριον (Αὐτ. κζ' 38). «Ἐπρεπε γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι» (Ἐβρ. β', 10).

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ἀναδιοργάνωσεως τοῦ μοναχικοῦ βίου ὁ Μητροπολίτης, ἀφοῦ ἐτόνισε πὼς «ὁ μοναχικὸς βίος ἀποτελεῖ παράγοντα ὑπάρξεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας» καὶ πὼς «αἱ Μοναὶ ἀπετέλεσαν τὴν σῴτειραν κιβωτόν, ἐντὸς τῆς ὁποίας περιφρουρήθη καὶ περισώθη τὸ Γένος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς τῆς δουλείας καὶ τῆς τυραννίας χρόνους, οἱ δὲ ἔθνη καὶ θρησκευτικοὶ πνευματικοὶ θησαυροὶ ἐν αὐταῖς, ὡς εἰς ἱερά Κειμηλιαρχεῖα, ἀνέπαφοι καὶ ἀκέραιοι διέμειναν»¹²⁴, ἐπεσήμανε τὰ αἷτια τῆς κρίσεως καὶ ὑπέδειξε τρόπους οὐσιαστικῆς καὶ τυπικῆς ἀναδιοργάνωσεως τοῦ μοναχισμοῦ εἰς τρόπον, ὥστε ν' ἀποβῆ καὶ πάλιν φυτώριον ἐργατῶν τῆς Ἐκκλησίας. Μεταξὺ τῶν ὑποδειχθέντων σχετικῶν μέσων ὁ εἰσηγητὴς ἐπρότεινε τὴν στέγασιν εἰς μονὰς ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν, ὥστε οἱ σπουδασταὶ αὐτῶν «σὺν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἐπιμορφώσει νὰ ἀποκτῶσι καὶ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα, τὸ ὁποῖον ἐλλεῖπει ἀτυχῶς ἀπὸ πλείστους σημερινοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, ὑπηρετοῦντας εἰς θέσεις ἐφημεριακάς», ὁμοίως ἐκκλησιαστικῶν ὀρφανοτροφείων, γηροκομείων, ἐργαστηρίων κηροπλαστικῆς, φροντιστηρίων μορφώσεως τῆς νεότητος κατὰ τὸ θέρος κ.λπ. Στὴν συνέχεια ὁ εἰσηγητὴς ἐπρότεινε τρόπους διασφαλίσεως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

124. Ἐνθ' ἀνωτ. τ. Ε' σ. 3289-3290.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Ποιμαντικά θέματα

ΤΟ «ΟΝΟΜΑ» ΤΟΥ ΠΟΙΜΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας προσοχῆς τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς καλεῖ κατ' ὄνομα τὰ πρόβατα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια «τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει» (Ἰω. 10,3). Δὲν ὀνομάζει γενικῶς κάθε πρόβατον, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἀκούουν τὴν φωνὴν του καὶ γνωρίζουν αὐτήν». Ἐπομένως βασικὴ προϋπόθεσις τῆς ταυτότητος τοῦ «ὀνόματος» τοῦ ποιμαινομένου εἶναι, «ὅτι μεταξὺ τῆς φωνῆς τοῦ Μεσσίου καὶ τῆς καρδίας τῶν πιστῶν ὑφίσταται ἐκ προτέρου ἄρμονία τις, χάρις εἰς τὴν ὅποιαν οἱ πιστοὶ ἀναγνωρίζουν τοῦτον εὐθὺς ὡς οὗτος ἐμφανισθῆ καὶ ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτούς»¹.

Πέραν ὅμως τῆς βασικῆς προϋποθέσεως ταύτης, τὰ συνιστῶντα τὸ ὄνομα τοῦ πιστοῦ στοιχεῖα σχετίζονται ὀργανικῶς πρὸς τὰ ὅλως ἀτομικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ. Ὅπως ὀρθῶς παρατηρεῖται. «Συνηθίζεται ὑπὸ τῶν ποιμένων τῆς ἀνατολῆς νὰ δίδονται εἰδικὰ ὀνόματα εἰς τὰ πρόβατά των, λαμβανόμενα ἐκ τινων χαρακτηριστικῶν τοῦ ζώου, ἰδίᾳ τοῦ χρώματος ἢ καὶ ἀσχέτως πρὸς αὐτό». Κάθε πιστὸς ἔχει τὰ ἰδιαιτέρα χαρακτηριστικὰ του. Τὸ φύλλον, ἡ ἡλικία, ἡ μορφωτικὴ κατάστασις, τὸ ἐπάγγελμα, τὸ περιβάλλον, ἡ σωματικὴ, ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ ἰδιομορφία καὶ πᾶν ἄλλο στοιχεῖον συγκροτοῦν ἐν τῇ ὀργανικῇ αὐτῶν ὁλότητι, τὴν ἀ τ ο μ ι κ ῆ ν εἰκόνα τοῦ πιστοῦ· τὴν ἀτομικότητα τῆς προσωπικότητός του. Ἐπομένως τὸ ποιμαντικὸν ὄνομα τοῦ πιστοῦ εἶναι τὸ σύνολον τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς ἀτομικῆς του εἰκόνας.

Ἄλλὰ βεβαίως δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνῃ ὁ ποιμὴν στατικῶς τὴν εἰκόνα αὐτήν. Τὸ ποιμαντικὸν ὄνομα τοῦ πιστοῦ δὲν εἶναι τυπολογικὸν χαρακτηριστικὸν στατικὸν καὶ ἀμετάβλητον, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ψυχολογικοῦ τυπολογικοῦ καθορισμοῦ. Ὑπὸ ὠρισμέ-

1. Π. Ν. Τρεμπέλα, Ἑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, σελ. 365.

νην ἔποψιν εἶναι ἀσφαλῶς, ὡς ἐλέγχθη, ἀτομικὸν δεδομένον. Ἀλλὰ πέραν τούτου τὸ ποιμαντικὸν ὄνομα τοῦ πιστοῦ εἶναι ἡ ζωσα καὶ ἐνεργὸς πνευματικὴ του ζωή, ἡ ἐνισχυομένη διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἡ πνευματικὴ του ζωή, ὡς ἡ συνεχὴς καὶ ἀδιάλειπτος ἀνανέωσις καὶ ἀνακαινίσις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Τὸ ὄνομα τοῦ πιστοῦ εἶναι δυναμικὴ πνευματικὴ ἐξελικτικὴ πορεία, ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ ἔργου τῆς ὑποκειμενικῆς ἀξιοποιήσεως τῆς σωτηρίας διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τὴν τελευταίαν ἔννοιαν τοῦ ὀνόματος τοῦ πιστοῦ ὑπογραμμίζει κυρίως ὁ λόγος τοῦ ἀποκαλυπτικοῦ Ἰησοῦ, ὅταν λέγῃ εἰς τὸν ἄγγελον τῆς ἐν Περγάμῳ Ἐκκλησίας· «τῷ νικῶντι... δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ λαμβάνων» (Ἀποκ. 2,17). Ἡ διαδικασία τοῦ ἔργου τῆς σωτηρίας χωρεῖ βαθμιαίως εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς «καινῆς κτίσεως», ἡ ὁποία ἐκφράζεται εἰς τὴν ἀπόκτησιν ἑνὸς νέου ὀνόματος. Ὁ πιστός, ὁ ὁποῖος θὰ κρατήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ (Ἀποκ. 2,13) ἐν μέσῳ δυσκολιῶν καὶ ἀντιξοοτήτων, θὰ λάβῃ «ὄνομα καινόν».

Ὁ ἔσχατος αὐτὸς ποιμαντικὸς σκοπὸς προβάλλει τὰς δύο βασικὰς ὑποχρεώσεις τοῦ ποιμένου. Ἦτοι· πρῶτον νὰ γνωρίσῃ οὗτος τὴν ἀτομικὴν εἰκόνα τοῦ πιστοῦ. Νὰ ἔχῃ τὴν δυνατότητα νὰ καλῆ αὐτὸν «κατ' ὄνομα». Καὶ δεύτερον τὸ ὄνομα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ὁ ποιμὴν ἐγνώρισε, νὰ μεταποιήσῃ διὰ τῶν ποιμαντικῶν του φροντίδων εἰς «καινὸν ὄνομα».

Ἡ πλήρωσις τοῦ ἐσχάτου ποιμαντικοῦ σκοποῦ ἢ τοῦλάχιστον ἡ ἐκ μέρους τοῦ συγχρόνου ποιμένου ἐνσυνείδητος ἐπιδίωξις αὐτοῦ, ἀποτελεῖ εὐεργετικὴν ἀντίδρασιν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς μαζικοποιήσεως τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς. Ἡ ἀτομικὴ ποιμαντικὴ τοῦ ποιμένου, ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω πνεῦμα, εἶναι ἡ μόνη ἐλπίς τῆς διασώσεως ὅχι μόνον τῆς ἀτομικότητος ἐκάστου ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ τοῦ «ὀνόματος» γενικῶς τοῦ ἀνθρώπου!

Η ΑΘΕΙΑ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ*

Πρέπει ακόμη να υπογραμμίσουμε το γεγονός, ότι η άθεια της χθές ήταν μιὰ ἀρρώστεια τῆς διανοίας μᾶλλον, παρά τῆς ψυχῆς. Κατὰ τὸν Βολταίρον μάλιστα, ποὺ ἦταν κι ὁ ἴδιος ἄθεος, ἡ άθεία εἶναι τὸ ἐλάττωμα μερικῶν εὐφυῶν ἀνθρώπων, ὅπως καὶ ἡ δεισιδαιμονία εἶναι τὸ ἐλάττωμα τῶν ἀνοήτων. Παράλληλα πρέπει νὰ σημειωθῇ καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ άθεία τότε ἦταν ἓνα θεωρητικὸ πρόβλημα, μιὰ ὑπόθεσις τῆς διανοίας καὶ γι' αὐτὸ ἦσαν σπάνιες οἱ ἐκδηλώσεις της ἐπὶ τοῦ πρακτικοῦ βίου.

Μποροῦμε ἀκόμη νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι οἱ ἄθεοι ἦσαν μιὰ μικρὴ μειονότης μέσα στὴν κοινωνία ποὺ ἐξουσαν. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ ἄθεος Le Dantek ἀναγκάσθηκε νὰ παραδεχθῇ, ὅτι, «παρὰ πάντα τὰ λεγόμενα, ἀσθενῆς τις μειονότης ἀθέων ὑπάρχει»⁵. Αὐτὴ δὲ ἡ ὀλιγότης τῶν πραγματικῶν ἀθέων μόνον σὰν ἐκτροπὴ τῆς φυσικῆς τάξεως μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ. «Ὡς δὲ ἐν μὲν τῷ βασιλείῳ τῶν ἀλόγων ἢ ὑπαρξίς ἀκαίρων βοῶν, ἀπτέρων ὀρνίθων καὶ ἀθύμων λεόντων, ἐν δὲ τῷ τῶν λογικῶν ἢ ὑπαρξίς ἡλιθίων καὶ ἐκτρωμάτων παντοίων ἀναδεικνύουσιν ἔτι μᾶλλον τὴν καθολικὴν φυσιολογικὴν δεοντολογίαν, οὕτω καὶ οἱ εὐάριθμοι πραγματικοὶ ἄθεοι ἀποτελοῦν ἐκτροπὰς τῆς φυσικῆς τάξεως καὶ στροφῆς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀναλόγου πρὸς τὴν τοῦ ἡλιάνθου σταθερὰν στροφὴν πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τῆς μαγνητικῆς βελόνης πρὸς τὸν βορρᾶν»⁶.

Μία ἀκόμη παρατήρησις θὰ ἦταν χρήσιμη ἐδῶ. Οἱ ἄθεοι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος δὲν ἦσαν πραγματικῶς ἄθεοι. Ὁ Κ. Jöel, ποὺ ἐμελέτησε ἐπιμελῶς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀθεΐας, κατέληξε στὸ συμπέρασμα: «Δὲν ὑπῆρξαν γνήσιοι φιλόσοφοι τῆς ἀθεΐας, ὡς δὲν ὑπῆρξαν γνήσιοι ὕλισται καὶ ἀρνηταὶ τῆς ψυχῆς. Ὅσοι κατὰ τὰς παρελθούσας χιλιετηρίδας ἐθεωρήθησαν ὡς ἄθεοι, δὲν ὑπῆρξαν εἰς τὴν πραγματικότητα τοιοῦτοι. Οὗτοι δὲν ὑπῆρξαν ἀρνηταὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀρνηταὶ ἐνὸς ἰσχύοντος Θεοῦ ἢ ἐνὸς ὀρισμένου τρόπου γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Οἱ ὀλίγοι ὅμως φιλόσοφοι, οἱ ὅποιοι πράγματι — κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους — ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς ἄθεοι, ὑπῆρξαν κατ' οὐσίαν ἀντιθεῖσται...»⁷. Τοῦτο σημαίνει ὅτι καὶ αὐτοὶ τελικὰ δὲν ἦσαν ἀπόλυτα ἄθεοι.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 272 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

5. Ε Ὑ. Θ ε ο δ ῶ ρ ο υ, ἔνθ' ἄνωτ., στ. 593.

6. Γ ρ. Π α π α μ ι χ α ἡ λ, 'Απολογητικὴ Α', Ἀθήναι 1928, σελ. 111-112.

7. Ε Ὑ. Θ ε ο δ ῶ ρ ο υ, ἔνθ' ἄνωτ., στ. 592.

Τὸ γεγονός τοῦτο δὲν κατώρθωσε γὰ παρασιωπήσῃ οὐδὲ αὐ-
τὸς ὁ θεωρητικὸς τοῦ Κομμουνισμοῦ καὶ τῆς ἀθεΐας Φ. Ἐγκελς,
ὁ ὁποῖος ἔλεγε «ὅτι ἡ ἀρχαία ἀθεΐα, περισσότερο ἐκπολιτιστικὴ,
ἢ ὁποῖα περιωρίζετο ἀπλῶς εἰς τὸ γὰ ἀναίρη τὴν θρησκείαν, συνέ-
χιζεν εἰς τὴν πραγματικότητα γὰ κινῆται εἰς τὴν σφαῖραν τῆς
θρησκείας. Ἐγὰ τοιοῦτον ἀθεΐσμόν, ἤμποροῦμεν γὰ τὸν ὀνομάσωμεν
«θρησκείαν ἀπ' τὴν ἀνάποδῃ»⁸.

Αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποδεικνύει, ὅτι καὶ οἱ ἄθεοι τῆς ἐποχῆς ἐκεί-
νης ἦσαν ὀπαδοὶ τῆς θρησκείας ὑπὸ μίαν διαφοροτικὴν ἔνοιαν.
Ἐμοιαζαν περισσότερο μ' ἐκεῖνον, πού γιὰ γὰ θεβαιώσῃ τὴν ἀθεΐα
του λέγει: «Μὰ τὸν Θεόν, εἶμαι ἄθεος!». Πολλοὶ δηλ. ἔκαναν τὸν
ἄθεον, μὰ δὲν ἦσαν. Παράδειγμα μιᾶς τέτοιας τοποθετήσεως ὑπῆρ-
ξεν ὁ καὶ πρὸ ὀλίγου μνημονευθεὶς Βολταῖρος, γνωστὸς μὲν γιὰ
τὴν ἀθεΐα του, ἀλλ' ἐξ ἴσου γνωστὸς καὶ γιὰ τὶς διακηρύξεις του,
ὅπως αὐτῆ: «Ἄθεοι εἶναι οἱ ἡλίθιοι, διότι καὶ ἂν ἀκόμη οἱ ἄνθρω-
ποι ἤρουντο τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ, ὀλόκληρος ἡ φύσις θὰ τοὺς
διέψευδεν, ἀφοῦ σύμπασα ἡ φύσις διακηρύσσει τὴν ὑπαρξίν του».

Ἐπάρχει σχετικῶς ἓνα ἀνέκδοτο, πού θέλει γὰ δεῖξῃ τὴν
σπανιότητα τῶν κατὰ συνείδησιν ἀθέων, ὅπως καὶ τὴν περὶ αὐτῶν
γνώμην τῆς ἐποχῆς τῶν. Κάποτε ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ περιφή-
μου Θεολόγου Οὐντέν κάποιος νεαρὸς ἐπιστήμιων, λέγων: «Κύριε,
εἶμαι ζωολόγος». «Χαίρω πολὺ!», ἀπήντησεν ὁ Οὐντέν. «Κύριε,
εἶμαι καὶ ἄθεος!» συνεπλήρωσεν ὁ νεαρὸς. Καὶ τότε ὁ Οὐντέν τοῦ
εἶπε: «ᾠ! τότε θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε γὰ σὰς περιεργασθῶ, διότι,
ὁμολογουμένως, τύπους ὅπως σεῖς δὲν τοὺς συναντᾷ κανεὶς συχνὰ
εἰς τὰ ζωολογικὰ μουσεῖα!».

Ἡ ἀθεΐα τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ ἦταν ὅπως ὅποτε μιὰ ἐξαιρέ-
σις μέσα στὴν κοινωνία καὶ ἓνα φαινόμενο, πού προκαλοῦσε καὶ
ἀντιδράσεις, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποστροφήν τῶν ὑγιῶς σκεπτομένων
ἀνθρώπων. Ἄφησε ἐν τούτοις βαθιὰ τὰ ἴχνη τῆς, ἐδηλητηρίασε
τὴν ἀνθρώπινη κοινωνία καὶ μετεπήδησε σὲ μιὰ ἄλλη μορφή, πού
ἐπεκτείνεται καὶ ἀκμάζει σήμερα ὀλόγουρά μας. Ἀλλὰ γι' αὐτὴ τὴ
μορφή θὰ κάνωμε λόγο παρακάτω.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχ. AMBROSIOΣ ΛΕΝΗΣ

8. NIK. STRUVE: Οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν, μετάφρ.
Ἄρχιμ. Χριστοδ. Παρασκευαΐδη, Ἐκδόσεις Η ΧΡΥΣΟΠΗΓΗ, Ἀθῆναι: 1968,
σελ. 385.

Η ΚΡΙΣΙΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΝΕΩΣΙΣ ΤΟΥ «ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ»*

ε) Ἡ τυποποίησης τοῦ Κατηχητικοῦ. Ὁ ὄρος «Κατηχητικό Σχολεῖο» εἶναι ἀποκαλυπτικός μιᾶς κακῆς πραγματικότητας. Δείχνει πὼς ἡ κατηχητικὴ συγκέντρωσις δὲν εἶναι μιὰ ἀθόρμητη καὶ ἐλεύθερη συγκέντρωσις, ὅπως π.χ. ἡ συγκέντρωσις μιᾶς ομάδας φίλων, πού θρῖσκονται κάπου ὅλοι μαζί γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσουν πνευματικά καὶ νὰ ζήσουν ἀπὸ κοινοῦ κάτι πού ἀποτελεῖ ἱκανοποίησι ψυχικῆς ἀνάγκης. Τὸ Κατηχητικό ἔγινε σήμερα μιὰ τυπικὴ ὑποχρέωσις. Κατάντησε ἓνα κακὸ ἀντίγραφο τοῦ σχολεῖου, μὲ παρουσιολόγιο, δελτία ἐγγραφῆς, ἐφορευτικὴ ἐπιτροπὴ κ.λπ. Ἡ κατηχητικὴ συγκέντρωσις εἶναι τυποποιημένη καὶ παντοῦ πανομοιότυπη, σὲ σημεῖο πού νὰ καταντᾷ συχνὰ ρουτίνα. Στὴν ἀρχὴ ἡ προσευχὴ, στὴ συνέχεια ἡ διδασκαλία, — ὁ Κατηχητὴς μιλά καὶ οἱ ἄλλοι ἀκοῦνε — οἱ ἐρωτήσεις πάνω στὸ «μάθημα», οἱ ἀπαντήσεις, πού τίς πιδὸ πολλές φορές ὁ Κατηχητὴς ψαρεύει μὲ τὸ καλάμι καὶ εἶναι τέτοιες πού νὰ τὸν ἱκανοποιοῦν καὶ νὰ ἐπιβεβαιώνουν ὅσα ἀνέπτυξε πιδὸ μπροστά, τὸ δίδαγμα, τὸ ρητό, ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ, κανένα τραγούδι καὶ στὸ τέλος πάλι ἡ προσευχὴ. Τὸ ἴδιο γίνεται κάθε φορά καὶ σὲ κάθε τόπο. Τούτῃ ἡ τυποποίησης τοῦ Κατηχητικοῦ τὸ κάνει νὰ μιλά μόνο του σὰν θεσμός, πρὶν ἀνοίξῃ καὶ τὸ στόμα του ὁ Κατηχητὴς⁴. Πρὶν ἀκόμα πᾶς σ' αὐτὸ ξέρεις τί θὰ γίνῃ καὶ τί θὰ ἀκούσῃς. Δὲν πᾶς μὲ τὴν προσδοκία καινούργιων βιωμάτων, πού θὰ σπάσουν τὴν ρουτίνα τῆς καθημερινότητας. Σήμερα καὶ μόνον ὅταν ἀκούγεται ἡ λέξις «Κατηχητικό Σχολεῖο», δημιουργοῦνται αὐτομάτως ὀρισμένες παραστάσεις καὶ ἐντυπώσεις στὴν ψυχὴ τῶν νέων. Διερωτηθήκαμε ποτὲ ποιὲς εἶναι; Θὰ ἦταν πολὺ χρήσιμο νὰ ξέραμε καὶ θὰ ἄξιζε τὸν κόπο νὰ ἐπιχειρήσωμε μιὰ σχετικὴ ἔρευνα ἀπευθύνοντας ἓνα ἐρωτηματολόγιο στοὺς νέους

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 270 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

4. Βλ. Catéchèse No 47, 1972, Parole et Institutions, σ. 172-173.

και ζητώντας τους να απαντήσουν σ' αυτό. Όπωςδήποτε όμως θα μπορούσαμε να πούμε πως τούτες οι παραστάσεις και έντυπώσεις είναι για τους νέους άπωθητικές, αν κρίνουμε από το ποσοστό συμμετοχής τους στις κατηχητικές συγκεντρώσεις. Είναι, δυστυχώς, παραστάσεις και έντυπώσεις που δημιουργούν προκατάληψη και δυσπιστία για το κατηχητικό έργο ανάμεσα στους νέους.

στ) Η παρουσία του Κατηχητού σαν «αυθεντία» στην κατηχητική συγκέντρωσι. Ο Κατηχητής εμφανίζεται σαν «expert» που κατέχει τη θρησκευτική γνώσι. Γι' αυτό εκείνος μόν τήν μεταδίδει, οι δέ άλλοι είναι υποχρεωμένοι να τήν δέχονται. Έτσι όμως δέν αφήνομε περιθώρια, ώστε οι άλλοι που μετέχουν στην ομάδα να έρευνήσουν, να κουρασθούν, ώστε να νοιώσουν ότι ή Άλήθεια αποκαλύπτεται σ' αυτούς χάρι και στή δική τους αναζήτησι. Δημιουργούμε τήν έντύπωσι ότι έμεις σαν Κατηχητές επιβάλλομε τήν Άλήθεια στους άλλους. Με άλλα λόγια σήμερα ή θρησκευτική διδασκαλία γίνεται «άφ' ύψηλου» και γι' αυτό άποτυγχάνει.

Θά αναλύσωμε περισσότερο τή σκέφι μας: Η παρουσία του Κατηχητού σαν «expert» έκμηδενίζει τον δυναμισμό τής ομάδας. Τα μέλη της νοιώθουν έξουδετερωμένα κάτω από τήν «αυθεντία» του και δέν τολμοῦν να έχουν διαφορετική γνώμη για να συζητηθῆ και ὅλη μαζί ή κατηχητική ομάδα επιστρατεύοντας τὸ δυναμισμό της να έρευνήση, ώστε κάτω από τήν χειραγωγία του Κατηχητού να φτάση στην Άλήθεια. Ο Κατηχητής σ' αυτή τήν ὁδουνηρή, τήν κουραστική πορεία πρὸς τήν Άλήθεια πρέπει να είναι ένας αναζητητής ανάμεσα στους άλλους. Η ἀποκάλυψις τής Άλήθειας θα είναι τότε μιὰ προσωπική κατάκτησις τής ομάδας κάτω από τή χάρι του Θεοῦ, και ὄχι κάτι που επιβάλλεται σ' αὐτήν ἀπ' ἑξω⁵. Ο σύγχρονος νέος ἀπορρίπτει κάθε τι που του επιβάλλεται. Έτσι ἀπορρίπτοντας τή δική μας «αυθεντία» φτάνει στο σημείο να ἀπορρίψη και τήν Πίστι, στην ὁποία θα μπορούσε

5. Βλ. Jean Le Du, *Catéchèse et dynamique de groupe*, I.S.P.C. Langages de la foi, Fayard—Mame, Paris 1969.

σίγουρα γὰ φτάση, ἂν ὁ Κατηχητὴς στεκόταν δίπλα του μὲ διαφο-
ρετικὴ διάθεσι. Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἡ
φανέρωσις τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο. Χρέος δικό μας σὰν Κατηχη-
τῶν εἶναι γὰ βοηθήσωμε τοὺς νέους γὰ δοῦν αὐτὴ τὴ φανέρωσι, γὰ
ἀνακαλύψουν τὸ Θεό. Δὲν ἔχομε δικαίωμα γὰ τοὺς ἐπιβάλλωμε
«καλούπια». Ἡ Λύτρωσις δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ ἡ προσω-
πικὴ οἰκειοποίησις τῆς Σωτηρίας, ποῦ ἔφερε στὸν κόσμον ὁ Χριστὸς
καὶ ποῦ οἱ πόρτες τῆς εἶναι πάντα ἀνοιχτὲς μέσα στὴν Ἐκκλη-
σία γὰ τὸν ἄνθρωπο.

Ἐδῶ πρέπει γὰ προλάβωμε μιὰ παραζήγησι. Μὲ ὅσα εἶπαμε
πιὸ μπροστὰ δὲν ἐννοοῦμε πὼς ὁ Κατηχητὴς θὰ ἀμφιβάλλῃ γι'
αὐτὰ ποῦ πιστεύει. Κάθε ἄλλο. Ἐννοοῦμε πὼς δὲν μπορεί καὶ δὲν
ἔχει τὸ δικαίωμα γὰ ἐπιβάλλῃ αὐτὰ ποῦ πιστεύει στοὺς ἄλλους.
Ἄλλο εἶναι τὸ γὰ προσπαθῶ γὰ ἐπιβάλλω στὸν ἄλλο αὐτὰ ποῦ
πιστεύω καὶ ἄλλο τὸ γὰ προσπαθῶ γὰ τὸν βοηθήσω γὰ ἀναγνωρίσῃ
τὴν Ἀλήθεια σ' αὐτὰ ποῦ πιστεύω. Στὴν πρώτη περίπτωσι κάνω
προπαγάνδα. Στὴ δευτέρῃ εὐαγγελίζομαι. Ὁ ἐπιδέξιος Κατηχη-
τὴς διδάσκει τὰ δόγματα, ἀποφεύγοντας τὸν δογματισμό.

ζ) Ἡ ὑποχρεωτικὴ θρησκευτικὴ διδασκαλία στὰ Σχολεῖα. Τὸ γεγονός τοῦτο προσφέρει δυνα-
τότητες καὶ μαζὶ δημιουργεῖ κινδύνους στὸ κατηχητικὸ ἔργο τῆς
Ἐκκλησίας. Οἱ δυνατότητες συνδέονται μὲ τὸ ὅτι ἡ ὑποχρεωτικὴ
διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων στὰ Σχολεῖα μᾶς ἀπαλ-
λάσσει ἀπὸ τὴν φροντίδα καὶ τὴν ὑποχρέωσι γὰ ἔχομε ἓνα αὐστηρὸ
πρόγραμμα «διδασκτέας ὕλης» στὸ Κατηχητικό. Ἐφ' ὅσον τὰ παι-
διὰ διδάσκονται τίς βασικὰς ἀρχὰς τῆς χριστιανικῆς πίστεως στὸ
Σχολεῖο τους, ἐμεῖς σὰν Κατηχητὲς μπορούμε γὰ κάνωμε μιὰ ἐλεύ-
θερη ἐπιλογὴ θεμάτων ἀνάλογα μὲ τίς πνευματικὰς ἀναζητήσεις
καὶ τὰ συγκεκριμένα προβλήματα τῶν παιδιῶν μας. Μιὰ ἄλλη
εὐκαιρία ἀπὸ τὴν ὑποχρεωτικὴ θρησκευτικὴ διδασκαλία τοῦ Σχο-
λείου εἶναι ὅτι αὐτὴ μπορεί γὰ δημιουργήσῃ στοὺς νέους πολλοὺς
προβληματισμοὺς καὶ γὰ τοὺς προκαλέσῃ ὀρισμένους ἐρεθισμοὺς
γὰ κοσμοθεωρικὰ καὶ ἄλλα πνευματικὰ θέματα, ποῦ θὰ συζητη-
θοῦν ἀναλυτικώτερα στὸ Κατηχητικό. Ἔτσι ἡ κατηχητικὴ διδα-

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ ΤΙΝΑ ΜΕΤΡΑ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΠΡΟΟΔΟΝ
ΚΑΙ ΑΝΥΨΩΣΙΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ*

Μέτρα διὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν καὶ Ἱερατικὴν Ἐκπαίδευσιν τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου.

Προτείνεται ἡ σταδιακὴ ἱερατικὴ ἐπιμόρφωσις καὶ μετεκπαίδευσις ἅπαντος τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου Βας, Γης καὶ Δης κατηγορίας. Τοῦτο δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ, ἐὰν ἔξ ἐκάστης Ἱε-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 274 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

σκαλία ἔρχεται σὰν συμπλήρωσις καὶ ἐμβάθυνσις τῆς σχολικῆς ἐπάνω στὰ θέματα τῆς Πίστεως. Μετὰ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν στὸ Σχολεῖο τὸ Κατηχητικὸ προσφέρεται κυρίως σὰν χώρος βιωμάτων καὶ ὄχι γνώσεων, ἀφοῦ οἱ γνώσεις ἔχουν προηγηθῆ στὸ Σχολεῖο. Τοῦτο εἶναι ἀναμφισβήτητα μὲ μεγάλη δυνατότητα καὶ εὐκαιρία γιὰ τὸν Κατηχητή.

Ποιοὶ εἶναι τώρα οἱ κίνδυνοι ἀπὸ τὴν ὑποχρεωτικὴν σχολικὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν; Ἐνας κίνδυνος, ἀπὸ πλευρᾶς «διδασκάλων», εἶναι ἡ μετάδοσις τῶν ἀληθειῶν τῆς Πίστεως ἀπὸ ἀποστολῆ νὰ γίνῃ ἐπαγγελματικὴ ὑποχρέωσις. Ἐνας ἄλλος, ἀπὸ πλευρᾶς «διδασκομένων», πολὺ πιὸ μέγας, εἶναι νὰ ἐκφυλισθῆ ἡ διδασκαλία τῆς Πίστεως σὲ μετάδοσι ξηρῶν γνώσεων καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν παιδιῶν γιὰ τὴ Χριστιανικὴ Ἀποκάλυψι νὰ γίνῃ καθαρὰ γνωσιολογικόν. Νὰ δέχωνται, δηλαδὴ, τίς θρησκευτικὰς ἀλήθειαις, ὅπως τίς γνώσεις πού τοὺς προσφέρονται γιὰ τὰ ἄλλα μαθήματα καὶ νὰ μὴ τίς συνδέουν μὲ ἀνάλογα βιώματα. Ὁ «βαθμὸς» ἐπίσης στὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν γίνεται συγγὰ ἀφορμὴ νὰ μισήσουν οἱ μαθητὲς ὄχι μόνον τὸ μάθημα, ἀλλὰ καὶ τὸ περιεχόμενόν του καὶ νὰ ἐπεκτείνουν τὸ μῖσος τους καὶ στὸ Κατηχητικὸ Σχολεῖο.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΜΠΕΖΕΝΙΤΗΣ

Διευθυντὴς Ἀποστολικῆς Διακονίας

ρᾶς Μητροπόλεως ἀποστέλλεται ἀριθμὸς τις ἱερέων εἰς τὰς Ἱερατικὰς καὶ Θεολογικὰς Σχολὰς· ὅταν δὲ οὗτοι περατώσωσι τὸν κύκλον τῶν σπουδῶν των καὶ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας, εἰς ἃς ἀνήκουσι, νὰ ἀποστέλλεται διὰ μετεκπαίδευσιν καὶ ἐπιμόρφωσιν ὑπὸ τῶν Ἱ. Μητροπόλεων ἕτερος ἀριθμὸς ἐφημερίων.

Οἱ πρὸς ἐπιμόρφωσιν ἀποστελλόμενοι εἰς τὰς Ἱερατικὰς καὶ Θεολογικὰς Σχολὰς κληρικοί, διατηροῦντες τὰς ἐφημερικὰς των θέσεις, θὰ ἀνταποκρίνωνται εἰς τὰ ἐφημεριακὰ τῆς ἐνορίας των καθήκοντα καθ' ἅπασαν τὴν περίοδον τῶν διακοπῶν καὶ τῶν μεγάλων ἑορτῶν, ὅταν αἱ Ἱερατικαὶ καὶ Θεολογικαὶ Σχολαὶ δὲν λειτουργῶσιν.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο δυνάμεθα νὰ ὑπερτονίσωμεν, ὅτι πλείστας ὄσας ὑπηρεσίας δύναται νὰ προσφέρῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἢ ἤδη λειτουργοῦσα «Ἀνωτέρα Ἱερατικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν», ἢ ὁποία, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, θὰ πρέπει δεόντως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἐνισχυθῇ.

Ἡ μετεκπαίδευσιν τῶν Θεολόγων Κληρικῶν καὶ ἡ καθ' ὅλου αὐτῶν ἐπιμόρφωσις δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ διὰ τῶν ὑπὸ τῆς Ἱερατικῆς Συνόδου κατὰ καροῦς διοργανουμένων Ἱερατικῶν Σεμιναρίων καὶ Συνεδρίων, ἅτινα δεόν νὰ λαμβάνωσι χώραν συχνάκις κατὰ τὴν περίοδον τοῦ ἔτους.

Καλὸν εἶναι, ὅπως εἰς τὰς σχολὰς ἐπιμορφώσεως οἱ ἱερεῖς διδάσκωνται, ἐκτὸς τῶν Θεολογικοῦ κύκλου μαθημάτων, καὶ θέματα περὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ὀικίαν καὶ ὀργανῶσιν λ.χ. γραφείου, ἀρχείου, Μουσείου, Κηροπλαστείου, διανομῆς διαφόρων βοηθημάτων, ἀσκήσεως προνοίας κ.ἄ., τῆς δὲ Ἱερατικῆς Ἐκπαιδεύσεως προσλαμβάνουσης ἔντονον λατρευτικὸν καὶ λειτουργικὸν χαρακτῆρα.

Πρὶν ἢ ἀναλάβῃ ἐκκλησιαστικὴν τινα διακονίαν ἕκαστος κληρικός, δεόν νὰ φοιτᾷ εἰς εἰδικὸν ἐντατικὸν σεμινάριον ἐξαμήνου διαρκείας, ἔνθα θὰ ἀσκήται ἐντόνως εἰς τὴν λειτουργικὴν, ὀρθοφωνίαν, τὸ κήρυγμα, κατήχησιν, ἐξομολόγησιν, κοινωνικὰς σχέσεις, ἐσωτερικὴν Ἱεραποστολὴν καὶ ἀντιμετώπισιν συγχρόνων ἐκάστοτε κοινωνικῶν προβλημάτων, ἐδραζομένων ἀπάντων τούτων εἰς ἐπίπεδον ἀναπτύξεως ὀρθοδόξου Ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος.

Ἐκτὸς τῶν γενικῶν Ἱερατικῶν συνεδρίων, ἅτινα λαμβάνουσιν ἐνίοτε χώραν εἰς τὸ Κέντρον, καλὸν εἶναι ὅπως ἅπαξ ἢ δις τοῦ ἔτους διοργανῶνται εἰς τὰ πλαίσια τῶν Ἱερῶν

Μητροπόλεων 15νθήμερα ἐπιμορφωτικά σεμινάρια, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ διδάσκωσιν ἅπαντες οἱ θεολόγοι καὶ φιλόλογοι τῆς Ἰ. Μητροπόλεως κληρικοί, καθὼς καὶ ἕτεροι ἐκπαιδευτικοί, κρινόμενοι ὡς κατάλληλοι ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἱεράρχου, νὰ ἀναπτύσσουν δὲ διάφορα θεολογικά (ἐκκλαῖκευμένα θεολογία), ποιμαντικά, ἐκκλησιολογικά καὶ κοινωνικά θέματα.

Νὰ λαμβάνωσι χώραν εἰς τὰς Ἰ. Μητροπόλεις συναντήσεις περισυλλογῆς εἰς λατρευτικούς θρησκευτικούς χώρους καὶ νὰ τελῶνται ὑποδειγματικά ἀκολουθία μετὰ κηρύγματος. Μετὰ τὸ πέρας δὲ τούτων νὰ γίνεται κρίσις καὶ οἰκοδομητικὴ συζήτησις ἐπὶ τῶν τελεσθεισῶν Ἱερῶν ἀκολουθιῶν, καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ Κηρύγματος (τελετουργικὴ καὶ κηρυκτικὴ ἐπιμόρφωσις).

Νὰ ἀποστέλλωνται εἰς τοὺς κληρικούς, ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, εἴτε δωρεάν, εἴτε εἰς τιμὴν κόστους, ἅπαντα τὰ ὑπ' αὐτῆς ἐκδιδόμενα περιοδικὰ καὶ βιβλία, τόσον ποιμαντικοῦ - θεολογικοῦ περιεχομένου, ὅσον καὶ κοινωνικοῦ καὶ ἐποικοδομητικοῦ τοιοῦτου, οἱ δὲ Σεβ. Ἱεράρχαι νὰ ἀναθέτουν εἰς τοὺς ἱερεῖς τῆς ἐπαρχίας των τὴν μελέτην βιβλίων τινῶν καὶ περιοδικῶν, καὶ συγκροτοῦντες εἰδικὴν ἐπιτροπὴν, κατὰ διαστήματα, νὰ παρακολουθῶσι τοὺς ἱερεῖς των, ἐρχόμενοι συνεπίκουροι τούτων ἐπὶ τῆς προβληματολογίας, τῆς ἀναकुπτούσης ἐκ τῆς μελέτης τῆς ὕλης ταύτης.

Εἰς ἀπάσας τὰς Ἱερατικὰς Σχολὰς, ὡς καὶ τὰς Σχολὰς Ἱερατικῆς ἐπιμορφώσεως, νὰ καταβληθῇ πᾶσα δυνατὴ προσπάθεια, ὥστε νὰ εὑρεθοῦν κατάλληλοι ἱερεῖς - καθηγηταί, οἵτινες θὰ ἀσκοῦν τὸ λειτούργημα τῆς διδασκαλίας εἰς τοὺς ἤδη Κληρικούς καὶ ὑποψηφίους τοιοῦτους. Θὰ πρέπει δὲ τὸ ἔργον τῶν Ἱερατικῶν Σχολῶν νὰ συντονισθῇ καὶ ἀποβλέπη εἰς τὴν προετοιμασίαν κατηρτισμένων καὶ πνευματικῶν Κληρικῶν, οἵτινες θὰ θέσουν ἑαυτοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας.

Τὰ Ἀνώτερα Ἐκκλησιαστικὰ φροντιστήρια νὰ μετονομασθοῦν εἰς «Ἐκκλησιαστικὰς Ἀκαδημίας», νὰ ἔχωσι δὲ ἕντονον κύκλον διετῶν σπουδῶν μὲ πλήρη ἐσωτερικὴν διοργανωμένην λατρευτικὴν ζωὴν.

Οἱ ἔχοντες ἡλικίαν 26 ἐτῶν νὰ χειροτονῶνται ἀμέσως, νὰ διορίζωνται εἰς κενὰς ἐφημεριακὰς θέσεις, νὰ φοιτοῦν εἰς ἀναλόγους Ἱερατικὰς Σχολὰς, τὸ δὲ θέρος, Χριστούγεννα, Πάσχα καὶ λοιπὰς μεγάλας ἑορτάς, ἀπαραιτήτως, νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὰς ἐνορίας των.

(Συνεχίζεται) Ἀρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ, π.Θ. Μ.Ρh.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΑΣΠΟΡΑΝ ΤΗΣ Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ*

Ἡ Ἐκκλησία μας ὅμως, ὀρθῶς ποιῶσα, ἠκολούθησεν ὡς στοργικὴ Μητέρα τὰ παιδιὰ της εἰς τὸν μαρτυρικὸν δρόμον τῆς ξενιτειᾶς, ὠθουμένη ὅμως κυρίως ἀπὸ ἄλλα κίνητρα. Κίνητρα εὐαγγελικὰ καὶ καθαρῶς ἐκκλησιαστικά-ἱεραποστολικά, ἀπὸ τὴν σκοπιὰν τῶν ὁποίων (πρέπει πάντοτε νὰ) βλέπη καὶ τὴν ἐθνικὴν ἀποστολὴν της. Τὸ ζήτημα εἶναι ὅμως, πόσοι ἀπὸ τοὺς μετανάστας μας αἰσθάνονται πράγματι τὴν ἀνάγκην τῆς παρουσίας τῆς Ἐκκλησίας ἀνάμεσά των, ὅχι ὡς Ληξιαρχείου καὶ φιλανθρωπικοῦ Ταμείου, ἀλλ' ὡς ἀγιαστικῆς δυνάμεως καὶ κιβωτοῦ σωτηρίας. Φοβούμεθα, ὅτι αὐτοὶ εἶναι συγκριτικῶς ἐλάχιστοι.

Ἡ Διασπορὰ εἶναι κατ' ἀρχὴν συνέχεια τῆς ζωῆς τῆς Πατρίδος. Ὁ πιστὸς ὀρθόδοξος, ὅπου πηγαίνει, θὰ εἶναι φορεὺς τῆς πίστεώς του. Ὁ θρησκευτικῶς ἀδιάφορος, τῆς ἀδιαφορίας του. Δυστυχῶς δὲ ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν μεταναστῶν μας ἀνήκουν εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν, τῶν ἀδιαφόρων. Ὁ Λαὸς μας, παρ' ὅλην τὴν διάβρωσιν ποὺ ὑπέστη μὲ τὸν διαφωτισμὸν τῆς Εὐρώπης τὸν 17' καὶ 18' αἰ. καὶ τὸν Μισσιοναρισμὸν τοῦ 19' αἰ., ἐξακολουθεῖ νὰ «θρησκεύη» κατὰ τὸν παραδοσιακόν του τρόπον. Εἶναι ὅμως ἐν πολλοῖς ἐγκαταλελειμμένος καὶ ἀκατήχητος, χωρὶς νὰ πατῆ βεβαίως αὐτὸς δι' αὐτό. Πέραν λοιπὸν ἀπὸ ἓνα συναισθηματισμὸν, ποὺ ἐκδηλώνεται κυρίως κατὰ τὴν τελετὴν τῆς Ἀναστάσεως καὶ ποὺ πάλιν ἔχει τὴν νοσταλγίαν τῆς Πατρίδος ὡς ὑπόβαθρον, δὲν αἰσθάνεται νὰ παίζη ἢ πιστὸς του μεγάλον ρόλον εἰς τὴν ζωὴν του. Αὐτὸ τὸ ζῶμεν ὡς Κληρικοί, ὅταν ἀναγκαζώμεθα νὰ ὀμιλῶμεν διὰ τοὺς «χριστιανοὺς τῶν μυστηρίων»... Τὸ ζῶμεν, ὅταν ὑπερήλικες μετανάσται μας προσέρχονται εἰς τὴν ἱεράν Ἐξομολόγησιν μετὰ ἀπὸ ἐπιμόνους προσπαθείας μας καὶ μάλιστα διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωὴν των!

Εἰδικῶς εἰς τὴν διασπορὰν τῆς Γερμανίας πολὺ ὀλίγα οἰκογένειαι ὑπάρχουν, ποὺ ἐξενιτεύθησαν μόνον καὶ μόνον λόγῳ τῆς ἀνεργείας. Ἐπίσης ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες δὲν γνωρίζομεν (εἰς εὐρεΐαν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 277 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

« ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ » *

Βόβλου (Βίβλου): πόλις καὶ ἐπισκοπὴ ἐν Φοινίκῃ, 40 χιλιομ. Β τῆς Βηρυττοῦ. Νῦν ὑπάγεται εἰς τὸν Πατριάρχην Ἀντιοχείας.

Βυσόα: χωρίον νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἐξ οὗ κατήγγετο ἡ νεομάρτυς Κυράννα.

Γάβαλα: πόλις ἐν Συρίᾳ πρὸς Λαοδίκειαν.

Γάγρα: πρωτεύουσα τῆς Παφλαγονίας ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ἐν ἣ ἐγεννήθη ὁ μάρτυς Μάμας.

Γάδαρα: πόλις τῆς Παλαιστίνης ΝΑ τῆς Τιβεριάδος, ὑπαγομένη σήμερον εἰς τὴν Ἰορδανίαν.

Γάδειρα: ἀρχαία ἀποικία τῶν Φοινίκων, ἔξω τῶν Ἡρακλείων Σηλῶν, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Ἀτλαντικοῦ, τὸ σημερινὸν Κάδιξ (Ἀνδαλουσία) τῆς Ἰσπανίας.

Γάζα: περιοχὴ καὶ ἀρχαία πόλις τῆς Φοινίκης Παλαιστίνης (Ν τῆς Ἀζώτου), παρὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, δι' ἧς διήρχετο ἡ ὁδὸς πρὸς Αἴγυπτον.

Γαλατία: ρωμαϊκὴ ἐπαρχία εἰς τὸ κέντρον τῆς Μ. Ἀσίας. Ἡ περιφέρεια Γαλατίας ὠρίζετο πρὸς Β μὲν ὑπὸ τοῦ Πόντου καὶ τῆς Παφλαγονίας, πρὸς Ν δὲ ὑπὸ τῆς Φρυγίας,

* Συνέχειν ἐκ τῆς σελ. 279 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

κλίμακα) τὴν ἐμπειρίαν τῶν Ρώσων ὀρθοδόξων, ποὺ ἐγκατέλειψαν τὴν Χώραν των διὰ λόγους ἀποκλειστικῶς θρησκευτικῶν καὶ πατριωτικῶν. Εἰς τοὺς περισσοτέρους συμπατριώτας μας ἐπικρατεῖ ἡ νοστροπία, ὅτι δὲν ἤλθαν στὴν Γερμανίαν διὰ νὰ «ἀγιάσουν» αὐτὸ δὲν τὸ ἐθεώρησαν ἄλλωστε οὔτε εἰς τὴν Πατρίδα ἀναγκαῖον. Ἦλθαν διὰ νὰ κερδίσουν χρήματα (νέα μορφή χρυσοθηρίας), διὰ νὰ «φτειάξουν» τὴν ζωὴν των οικονομικῶς. Ἄν δὲν ὑπῆρχον τὰ ἐπίδοματά τέκνων, ἀσφαλῶς τὰ περισσότερα παιδιὰ των θὰ εἶχον μείνει εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὅλοι αὐτοὶ τὸν ἱερέα θὰ τὸν χρειαθοῦν—κατ' ἀνάγκην—διὰ τὴν Βάπτισιν, τὸν Γάμον, τὸ διαζύγιον καὶ τὴν κηδεῖαν. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικόν, ὅτι τὸν ἐνθυμοῦνται, ὅταν ἔχη ἤδη ξεψυχήσει ὁ ἀσθενὴς των... Τοῦτο συμβαίνει, διότι καὶ πρὸ τῆς μεταναστευσέως των, πλὴν τῆς τυπικῆς ἴσως, ἐθιμικῆς θρησκευτικότητος, δὲν διέθετον κάποιαν ἐσωτερικὴν πνευματικότητα, οὔτε καὶ εἶχαν κατηχηθῆ καταλλήλως ἀπὸ τὴν παιδικὴν των ἡλικίαν, ὥστε νὰ βλέπουν διαφορετικὰ τὴν Ἐκκλησίαν των, νὰ τὴν ἀγαπήσουν καὶ νὰ συνδεθοῦν μὲ τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῆς. Μὲ τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἔρχονται καὶ εἰς τὴν ξενιτειάν. Ἔτσι ἐνῶ θὰ τρέξουν νὰ εὔρουν ὅλα τὰ ἑλληνικὰ Κέντρα, τὰ καφενεῖα, θὰ εἶναι ἐνήμεροι τῶν κινήσεων κάθε περιοδεύοντος ἑλληνικοῦ θιάσου, τὴν Ἐκκλησίαν των θὰ φροντίσουν νὰ τὴν μάθουν, ὅταν θὰ ἀναγκασθοῦν ἀπὸ τὸν νόμον νὰ βαπτίσουν ἢ νὰ παντρευθοῦν.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ

Καππαδοκίας, Λυκαονίας και Πισιδίας, πρὸς Α ὑπὸ τῆς Καππαδοκίας καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Βιθυνίας καὶ Φρυγίας. — ἡ παλαιὰ ὄνομασία τῆς Ἀγκύρας. **Γαλάται** : κάτοικοι τῆς Γαλατίας, πρὸς οὓς ὁ ἀπόστ. Παῦλος ἔγραψε, κατὰ τὴν τρίτην αὐτοῦ περιόδειαν, τὴν Τετάρτην Ἐπιστολήν.

«Γαλησίου» μοναί : ὁροσειραὶ βορείως τῆς Ἐφέσου ἐν αἷς πολλαῖς μοναὶ ὠκοδομήθησαν. Εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν ἤσκησεν ὁ βασις Λάζαρος (7 Νοεμβρ.).

Γάνου καὶ Χώρας : Ἐπισκοπή, ἐπὶ τῆς νοτίως τοῦ Βοσπόρου ἀκτῆς τῆς Θράκης, ἀπὸ τοῦ Μυριοφύτου μέχρι τῆς Ραιδεστοῦ, ἔναντι τῆς νήσου Χίου.

Γεωργία : μεγάλη περιοχή τῆς Ἰπερικουκασίας, εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης θαλάσσης. Εἰς τὴν Γεωργίαν (Ἰθνηρίαν) πρῶτοι ἐκήρυξαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας καὶ Σίμων ὁ Κανανίτης.

Γόρτυς ἢ Γόρτυνα : ἀρχαία πόλις τῆς Κρήτης, κατὰ τὸ μέσον τῆς νήσου, ΝΑ τῆς Κνωσοῦ καὶ ΒΔ τῆς Φαιστοῦ. Ἦδη ὑπάγεται εἰς τὴν Ἰ. Μητροπόλιν Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας. Ἐπίσκοποι αὐτῆς διετέλεσαν: Τίτος ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ Παύλου μαθητῆς καὶ Συνέκδημος. —, ὁ ἱερομάρτυς Κύριλλος (14 Ἰουν.). —, Εὐμένιος (18 Σεπτ.). —, Εὐτύχιος, πλησίον τοῦ ὁποίου ἤθλησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Εὐτυχιανὸς καὶ Κασσιανή. (17 Ἀγ.).

Ἐν τῇ περιοχῇ Καινουργίου ἤθλησεν ἀσκητικῶς Μεθόδιος Νίβρητος (25 Ἰουνίου).

Γοτθία καὶ Γότθοι : λαὸς τῆς Γερμανίας, βασις κατέλαβε τὴν ΝΑ Εὐρώπην. Δηρέθησαν εἰς Ὄστρογόθους καὶ Βησιγόθους, οἵτινες ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν αυτοκρατορίαν.

(Συνεχίζεται)

«Γραπτοί» : ὠνομάσθησαν οἱ ἀδελφοὶ Θεοφάνης καὶ Θεόδωρος, μοναχοὶ τῆς τοῦ ἁγίου Σάβα Μονῆς, διότι Θεόφιλος, ὁ ἑσχατος τῶν Εἰκονομάχων βασιλεὺς, ἐγγράφας εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν, διὰ πεπυρακτωμένου οὐσιδίου 13 στίχους ἱαμεικούς, ἐπεμψεν αὐτοὺς εἰς ἔξορίαν.

Δαβουδίον : χωρίον πλησίον τῆς πόλεως Ἀμαπασοῦς.

Δάγατος (Δάγαζος) καὶ Δαγούτη, εἰς τὰ Αἴβα.

Δακία : ἡ παλαιὰ ὄνομασία τῆς Ρουμανίας.

Δαλματία : παράλιος χώρα τῆς Ἰλλυρίας ἐπὶ τῆς Α ἀκτῆς τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης.

Δαλυᾶτος : ἀνεψιὸς τοῦ Μεγ. Κων/νου, βασις, καὶ ἡγούμενος τῆς Μονῆς **Δαλυμάτων**, «πρεσβυτέρας πασῶν» ἐν Κων/πόλει, ἔξω τῆς πόλεως, ἔναντι τῆς πόλης τοῦ Ξηρολόφου.

Δαμασκός : ἀρχαία καὶ νέα πρωτεύουσα τῆς Συρίας, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀντιλιβάνου καὶ παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Ἰορδάνου. Ἐκεῖ ὁ Παῦλος ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστόν.

Δαρσίον : (Βλ. Σοφριανίς).

Δάφνη : 1. εἰς τὴν ΒΑ περιοχήν τοῦ Δέλτα. 2. Προάστειον τῆς Ἀντιοχείας.

Δαφνουσία : Ἐπισκοπή. Μία τῶν Ἐπισκοπῶν τῆς Μητροπόλεως Νικομηδείας, ἐν Βιθυνία. Ἐπίσκοπος αὐτῆς διετέλεσε καὶ ὁ Σάβας (2 Μαΐου).

Δεβελτοῦ : ἐπισκοπή ἐν Β. Θράκη.

Δεκάπολις : ἐπαρχία τῆς Β Παλαιστίνης καὶ Ὀμοσπονδία Δέκα πόλεων κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ Ἰορδάνου. Τὴν Ὀμοσπονδίαν ἀπετέλουν αἱ πόλεις: Δαμασκός, Ἰππών, Γάδαρα, Ραφανά, Καναθά, Σκυθόπολις, Πέλλα, Δίων, Γέρασα καὶ Φιλαδέλφεια.

Οἰκονόμος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΛΑΤΑΝΙΤΗΣ

ΠΗΓΗ ΑΓΑΘΩΝ Η ΜΕΤΑΛΗΨΙΣ *

Θαυμασία εἶναι ἡ εὐχαριστήριος εὐχή τῆς θείας Μεταλήψεως, τὴν ὁποῖαν ἀναφέρει ὁ Διονύσιος (κεφ. γ'): «Μεταλαμβάνοντες τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Χριστοῦ, εὐχαριστήσωμεν τῷ καταξιώσαντι ἡμᾶς μεταλαβεῖν τῶν ἁγίων αὐτοῦ Μυστηρίων καὶ παρακαλέσωμεν μὴ εἰς κρίμα, ἀλλ' εἰς σωτηρίαν ἡμῶν γενέσθαι, εἰς ὠφέλειαν ψυχῆς καὶ σώματος, εἰς φυλακὴν εὐσεβείας, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος». (Πρβλ. καὶ Κλήμεντος Ρώμης, βιβλ. η', κεφ. ιδ' καὶ Κύριλλον Ἱεροσολύμων: Κατηχ. Μυσταγ. ε').

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (ὁμιλία κε' εἰς τὸν Ματθαῖον) διὰ τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας λέγει τὰ ἀκόλουθα: «Φυλακὴ εὐεργεσίας ἀρίστη, ἡ τῆς εὐεργεσίας μνήμη, καὶ ἡ διηνεκῆς εὐχαριστία διὰ δὴ τοῦτο, καὶ τὰ φρικώδη Μυστήρια καὶ πολλῆς γέμοντα τῆς σωτηρίας, τὰ καθ' ἐκάστην τελούμενα, λέγω Σύναξις, εὐχαριστία καλεῖται, ὅτι πολλῶν ἐστὶν εὐεργετημάτων ἀνάμνησις, καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ἐνδείκνυται καὶ διὰ πάντων παρασκευάζει ἡμᾶς εὐχαριστεῖν».

Φυσικά, οἱ προσερχόμενοι πρὸς μετάληψιν πρέπει νὰ ἔχουν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὰς διδασκὰς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ ὅτι μεταλαμβάνουν τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα Αὐτοῦ. Καὶ πρὸ παντὸς ἀγάπην, διότι κατὰ τὸν Παῦλον (Κολλασ. γ', 14): «Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις (ἐνδύσασθε) τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶν ὁ σύνδεσμος τῆς τελειότητος». Ἀκόμη δέ, κατὰ τὸν Θεολόγον Ἰωάννην: «Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ». Ὁ δὲ Κύριος μᾶς λέγει: «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνος ἐστὶν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω ἐμαυτὸν» (Ἰωάν. ιδ', 21). Αὐτὴν, τὴν ἀγάπην, ζητεῖ ὁ ἱερουργός, ὅταν μὲ τὰ τίμια δῶρα ἀνὰ χειρας μᾶς προσκαλῆ: «Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε».

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 181 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

«ΣΤΗΤΕ ΑΝΔΡΕΙΩΣ...». (1453)

Γράφει ὁ Μητροπολίτης Νικαίας Γεώργιος:

«Ὅταν ὁμως ὁ γενναῖος Βασιλεὺς Παλαιολόγος ἐπιπτεν ὡς μάρτυς τοῦ Ἑλληνορθοδόξου πολιτισμοῦ ἐπὶ τῶν τειχῶν, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν παρέδωκε τὴν ἱστορίαν τοῦ Βυζαντίου. Τὸν Πατριάρχην καὶ τὸν Ἱερὸν Κληρὸν ἀφῆκε διάδοχον. Εἰς αὐτὸν ἐνεπιστεύθη τὴν βαρεῖαν ἐντολὴν νὰ φροντίσῃ νὰ συντηρήσῃ τὴν σπύθαι τῆς ὀρθοδόξου ἐθνικῆς ψυχῆς καὶ νὰ ὀδηγήσῃ πάλιν κάποτε τὸν σκλαβωμένον λαὸν εἰς τὴν αὐγὴν τῆς ἐλευθερίας. Καὶ ὁ Κληρὸς ἔσκυψε πράγματι, ἐπῆρε τὸ σπασμένον σκῆπτρον τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τὸ ἔκαμε ἰστὸν τῆς σημαίας· ἐπῆρε τὴν βασιλικὴν πορφύραν καὶ τὴν ὑψωσεν εἰς τὸν ἰστὸν ὡς ἐθνικὸν «φλάμπουρον». Ἐπῆρε τὸ στέμμα καὶ τὸ ἔκαμε ἀρχιερατικὴν μίτραν μὲ τὸν δικέφαλον ἀετὸν, ποὺ συμβολίζει τὴν διπλὴν ἐξουσίαν, τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ τὴν ἐθνικὴν. Ἐπῆρε τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἐδίδαξεν εἰς τὰ βλαστάρια τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς...». «Ἀπὸ τότε ἡ Ἐκκλησία ἀναλαμβάνει τὴν προστασίαν τοῦ ἔθνους. Ποιὸς ἐφρόντισε διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν σκλάβων ἀπὸ τῆς αὐθαιρεσίας τοῦ κατακτητοῦ; Ἡ Ἐκκλησία. Ποιὸς διὰ τὴν Παιδείαν; Ἡ Ἐκκλησία. Ποιὸς διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος; Ἡ Ἐκκλησία. Ποιὸς διὰ τὴν δημιουργίαν τυπογραφείων, ὥστε νὰ μὴ σβῆσῃ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀλλ' ἀντιθέτως νὰ κυκλοφοροῦν ἑλληνικὰ βιβλία, ποὺ νὰ κρατοῦν ἀναμμένη τὴν φλόγα; Ἡ Ἐκκλησία. Ποιὸς προητοίμασε τέλος τὸν Ἑλληνισμόν, διὰ νὰ ἀναπετάσῃ τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας καὶ νὰ γράψῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ 1821; Ποιὸς ἄλλος ἀπὸ τὴν ἁγίαν μας Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν μὲ τὸ νέον νέφος τῶν Νεομαρτύρων τῆς;»

Ἔτσι, ἂν καὶ ἔπεσε ἡ Βασιλεύουσα, τὸ Γένος δὲν ἐξαφανίστηκε. Ἡ Ἐκκλησία, μοναδικὸς προστάτης καὶ στοργικὴ μητέρα, παίρνει στὰ χέρια τῆς τὸν λαὸ καὶ σιγά-σιγά τὸν φέρνει εἰς τὴν προετοιμασίαν καὶ εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ Εἰκοσιένα. Ἡ νεοελληνικὴ ψυχὴ, θρεμμένη μὲ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην εἰς τὴν ἰδεώδη τῆς ἐλευθερίας, τῆς πατρίδος καὶ τῆς θρησκείας, γεμίζει μὲ ἐλπίδα καὶ αἰσιοδοξίαν.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ*

Εἶναι ἀξιοσημείωτον, ὅτι ἡ ἀρχαία συμβολικὴ σημασία τοῦ «Πάντοτε...» δὲν ἐλησμονήθη στοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἔτσι αἱ «Ἐπιστολαὶ περὶ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν τῆς Ἀνατολικῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας», ποῦ ἐγράφησαν στὰ ρωσικά (5ῃ ἐκδοσίς, Πετρούπολις 1844) καὶ μετεφράσθησαν στὰ ἑλληνικά ἀπὸ τὸν Θεόδωρο Βαλλιάνο (2α ἐκδοσίς, Ἀθήνησιν 1864) σχολιάζουν ὡς ἐξῆς τὸ σημεῖο αὐτὸ τῆς θείας λειτουργίας: «Εἶτα παρουσιάζονται ἅπαξ ἔτι εἰς τὸν λαὸν τὰ ἅγια δῶρα ἐν ταῖς ὡραίαις πύλαις καὶ πάραυτα κρύπτονται ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν πρόθεσιν. Τότε ὁ ἱερουργῶν ἀναμνησθεὶ τὴν τελευταίαν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς ἀποστόλους καὶ τὴν ἀνάληψιν αὐτοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ὡσανεὶ ἀπερχόμενος κατόπιν τοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, προσφέρει παρὰ τῆς ἁγίας τραπέζης Ἐὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν» οὕτως, ὥστε ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀκούει τοῦτο, ἀλλὰ μόνον τὸ τέλος τῆς δοξολογίας φθάνει εἰς ἀκοήν τῆς γῆς ἐκ τοῦ μέσου τῶν ὡραίων πυλῶν.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 285 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

Ἡ πίκρα καὶ ὁ κατατρεγμός, ἡ τραγικὴ ἀνάμνησις τῆς Πτώσεως γίνονται δημοτικὸ τραγούδι. Μόρφωσι καὶ παιδεία, θάρρος καὶ ἡρωϊσμός, ποῦ ἡ Ἐκκλησία μετὸν ἄγρυπνο ἱερὸ Κληρὸ τῆς καλλιεργεῖ ἀκαταπόνητα 400 χρόνια στὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ.

«Ἡ σκλαβιά δένει ἀδιάσπαστα τὸν Ἑλληνικὸ καὶ τὸν Χριστιανικὸ πολιτισμό. Ἡ Ἐκκλησία αἰῶνες καὶ αἰῶνες τροφοδοτεῖ τὸ Γένος μετὴν ἀνόθευτη τροφὴ τοῦ πνεύματος. Καὶ ὑφαίνει τὴν νεοελληνικὴ ἀρετὴ, ποῦ σὰν φτάσει ἡ ἁγία ὥρα θὰ γίνῃ ἡ μεγάλη πράξις. Καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν πράξι θὰ γεννηθῇ «τὸ μεγάλο ἀγαθὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἡ Ἐλευθερία». Καὶ ὅταν ἔφτασε ἡ ἁγία ὥρα, ἡ Ἐκκλησία στάθηκε μπροστά, στὴν πρώτη γραμμῇ! Τὸ ράσο κοκκίνισε γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ μετὸ αἷμα τῶν παιδιῶν τῆς. Μιὰ καινούργια χαλκεύτηκε. Εἶναι τὸ καύχημα τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ζωντανῆς Ὁρθοδοξίας».

(Συνεχίζεται)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

‘Πάντοτε...’, διότι ὁ Κύριος ὑπεσχέθη εἶναι μεθ’ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας» (σελ. 22-23). Ἕνας παλαιός, λίγο γνωστός συγγραφεύς, ὁ Νικόλαος Περσίδης, στὸ βιβλίο του «Ἐρμηνεία τῶν ἱερῶν τελετῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας», ἐν Ἀθήναις 1903², ποὺ εἶναι γραμμένο κατ’ ἐρωταπόκρισιν, προσπαθεῖ νὰ συνδυάσῃ τὴν παραδοσιακὴ συμβολικὴ ἐρμηνεία σὲ μερικὴ συνάρτησι πρὸς τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν». Στις ἐρωτήσεις «Τί σημαίνει ἡ μετὰ ταῦτα αὐθις ἐμφάνισις εἰς τὸν λαὸν τῶν ἁγίων δώρων, μεθ’ ἧν κρύπτονται πλέον;» καὶ «Τί σημαίνουσιν οἱ ἀπαγγελλόμενοι ἐπὶ τῆς ἐμφανίσεως ταύτης λόγοι ‘Πάντοτε...;’ ἀπαντᾷ: «Τοῦτο σημαίνει τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἡ δὲ προηγουμένη τούτου σιωπηλὴ ἐμφάνισις τοῦ διακόνου μετὰ τοῦ ἁγίου δισκαρίου εἰς τὸν λαὸν διδάσκει ὅτι ὀφειλομεν πάντοτε νὰ ἀτενίζωμεν εἰς τὸν Κύριον μετὰ σταθερᾶς πίστεως καὶ βεβαίας ἐλπίδος, ἐνθυμούμενοι ὅτι ἐλεύσεται ταχέως, ἵνα ἀποδώσῃ ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ (Ἀποκ. β’, 12). Καὶ οἱ λόγοι ‘Πάντοτε...’ σημαίνουσιν ὅτι ὁ ἀναληφθεὶς Χριστὸς πάντοτε μένει μεθ’ ἡμῶν ἀοράτως καὶ ὅτι πρέπει νὰ ὑμνῆται καὶ νὰ προσκυνῆται, ὅθεν καὶ ὁ ἱερουργῶν ἀπαγγέλλει πρὸ τούτου μυστικῶς τὰ ἀκόλουθα ‘Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν’ δηλαδὴ ‘εἶη’» (σελ. 83-84).

Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ποὺ ἀναλυτικῶς—ἀλλὰ κατ’ οὐσίαν συνοπτικῶς—γράφουμε, βγαίνουν τὰ ἀκόλουθα συμπεράσματα:

Τὸ «Πάντοτε νῦν καὶ αἰεί...» δὲν ἔχει ἄμεσο συνάρτησι πρὸς τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν» ποὺ προηγεῖται σήμερα στὰ ἐντυπα λειτουργικά μας βιβλία, ποὺ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτέρων χειρογράφων κράτησαν καὶ τίς δύο μεταγενέστερες ἐρμηνευτικὲς προσθήκες, τὸ «Υψώθητι...» καὶ τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν» καὶ προσπαθοῦν ἔτσι νὰ συνδυάσουν δύο διάφορες παραδόσεις. Ὁ ψαλμικός στίχος μᾶς μεταφέρει στοὺς ἀρχαίους συμβολισμοὺς τῆς ἀναλήψεως, ποὺ εἶχαν ὡς ἀρχικὸ καὶ ἄμεσο γέννημα τὸ «Πάντοτε νῦν καὶ αἰεί...». Τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν» πρέπει νὰ μένῃ «μυστικῶς» σὰν μία δολοξογικὴ ἀναφώνησις ἄσχετος πρὸς τὸν συμβολισμό καὶ πρὸς τὴν ἀρχαία ἐκφώνησι «Πάντοτε...». Οὔτε ἱστορικὰ οὔτε καὶ νοηματικὰ συνδέεται πρὸς αὐτήν. Ἄς τὸ λέγῃ «μυστικῶς», «ἠρέμά» ἢ «καθ’ ἑαυτόν» ὁ ἱερεὺς, ἔπως πάντοτε. Ἡ εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ ἀπαγγελία του διαιωνίζει τὴν παρερμηνεία.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἁγίας Γραφῆς

ΙΩΒ ΚΑΙ «ΘΕΙΟΣ ΒΑΝΙΑ»

Ἡ πνευματικὴ προίκα τῆς Ἐκκλησίας-τῆς Νύμφης τοῦ Χριστοῦ καὶ Μητέρας μας- συνίσταται ἀπὸ πολλὰς ἀξίες. Ἀνάμεσά τους καὶ οἱ αἰσθητικὲς.

Πράγματι, στὴν προίκα αὐτή, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν Ἰ. Παράδοση, θαμπώνουν τὴν ψυχὴ ὄχι μονάχα οἱ ἀλήθειες τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκφραστικοὶ τρόποι. Ἡ ὁμορφιὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τῶν πατερικῶν διδαχῶν καὶ τῆς ὕμνωδιᾶς εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ μεγάλα τρόπαια στὴν Ἱστορία τῆς παγκόσμιας Λογοτεχνίας.

Γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ὁ λόγος πρέπει νὰ ἀποδίδῃ τὸ περιεχόμενον τῆς Θείας Ἀποκάλυψης μὲ ἀντάξιο τοῦ Θεοῦ ὕφος. Γιατὶ ἀπὸ Ἐκεῖνον πηγάζει καὶ σ' Ἐκεῖνον ἀνάγει τὶς ἀνθρώπινες διάνοιες καὶ καρδιές. Εἶπαμε: «πρέπει». Θὰ ἀκριβολογούσαμε, ἂν ἀντικαθιστούσαμε αὐτὸ τὸ «πρέπει» μὲ τὸ «εἶναι ἐπόμενο, φυσικόν».

Μιὰ καὶ τὰ εἶδη τοῦ λόγου τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀπαυγάσματα τοῦ θεανδρικοῦ βιώματος, πῶς ἀλλιῶς θὰ μπορούσαμε νὰ τὰ φαντασθοῦμε παρὰ ἀμφιεσμένα μὲ μιὰν ἀσύλληπτη ὠραιότητα;

Γι' αὐτό, ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους διδασκάλους τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ Ἅγιος Ἰλλάριος ὁ Πικταβίου, στὴν πραγματεία του γιὰ τοὺς Ψαλμοὺς, γράφει: «τὸ ἄσχημο στυλ εἶναι ἀσέβεια». Ἔχει πολὺ δίκιο. Χαλασμένο ἢ ρηχὸ ὕφος προδίδει συχνὰ χαλασμένο ἢ ρηχὸ θρησκευτικὸ βίωμα.

Δὲν εἶναι λοιπὸν τυχαῖο τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ἐκκλησία, στὴν Παράδοσίν της, ἀποθησαύρισε λογοτεχνικὰ μεγαλουργήματα. Μεγαλουργὸς ἦταν καὶ ἡ ζωὴ τῶν τέκνων της, ποὺ τὰ δώρησαν στὸ ἀνθρώπινο γένος. Οὐρανὸς καὶ γῆ συνεργάσθησαν γιὰ νὰ ἔλθουν αὐτὰ τὰ κείμενα στὸ φῶς καὶ νὰ κατανύττουν τοὺς πιστοὺς καὶ νὰ θαμπώνουν τοὺς ἀπίστους. Γιατὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ ν' ἀρνηθῆ ἢ ν' ἀμφισβητήσῃ τὴν ἐξαίσιαν ποιότητά τους.

Ἡ θρησκευτικὴ Λογοτεχνία, σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς καὶ σὲ ὅλες τὶς ἐποχάς, ἀδιάφορα πρὸς τὸ ἂν εἶναι χριστιανικὴ ἢ ὀθνεῖα,

διακρίνεται γιά τούς πλούσιους χυμούς της, γιά τόν θαυμαστό λυρισμό της, γιά τά ύψηλά της πετάγματα. Γιά νά περιορισθοῦμε στήν ἀρχαία Ἑλλάδα, δίνει τό ἐπιβλητικό παρών της στή Χορική τῆς Τραγωδίας, στούς στίχους τοῦ Πινδάρου, ἀκόμη καί στήν πεζή ποίηση τοῦ Πλάτωνος. Αὐτή ἡ αἰθέρια Λογοτεχνία τῶν κλασσικῶν μας, χωρίς τά φτερά τοῦ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ δέν θά ἦταν ἀκατανόητο νά φθάση ἐκεῖ πού ἔφθασε;

Ἄλλά τήν ἀξετίμητη πνευματική προῖκα τῆς Ἐκκλησίας δέν τή συνιστᾷ μόνον ὁ ἐσώτερος κύκλος, ὅπου ὁ δογματικός, ὁ λειτουργικός καί ὁ κηρυγματικός λόγος ἀνθοφοροῦν. Εἶναι καί ἓνας ἐξώτερος κύκλος, πού δέν ὑπολείπεται σέ οὐσία καί μορφές ἀληθινά θεανθρώπινες. Πρόκειται γιά λογοτέχνες, πού εἶτε ἀπό ἄμεση καί ζῶσα πίστη εἶτε ἀπό εὐαισθησία ἀπλή, βρῆκαν στήν Ἐκκλησία τίς πηγές τῶν ἐμπνεύσεων τους. Αὐτή ἡ θρησκευτική Λογοτεχνία, πού ἰδιαίτερα ἀκμάζει στούς καιρούς μας, τόν Χριστό δοξάζει.

Καί στή χώρα μας, τώρα τελευταῖα, κάτω ἀπό τίς πνοές τοῦ Παρακλήτου, ἀναπτύσσεται μιᾷ θρησκευτική Λογοτεχνία, πού ἔπαυσε πιά νά εἶναι περιθωριακή. Ὁ σημερινός ποιητής μας, ὁ Τ. Παπατσώνης, τί ἄλλο ἀπό καθαρά θρησκευτικός λυράρης εἶναι; Ἄς μείνουμε σ' αὐτό τό ὄνομα, γιάτι πολλά εἶναι τ' ἄλλα.

Τό φαινόμενο δικαιολογεῖ κάθε αἰσιοδοξία καί γιά τό παρὸν καί γιά τήν αὔριο. Σημαίνει βαθιά καί ἀγνά βιώματα. Σημαίνει Ἐκκλησία σφριγηλή.

Ἐμεῖς οἱ ἐργάτες της, ὡς ἔχουμε αὐτό τό κῆδος: νά οἰκειώσουμε τόν εὐλογημένο λαό μας μέ τήν παλιά, ἀλλά καί μέ τήν τωρινή Παράδοση. Νά τοῦ καλλιεργοῦμε τήν ἀγάπη πρὸς αὐτές, προφυλάγοντάς τον ἀπό «ἀσεβῆ» ἀναγνώσματα καί ἀκροάματα, δηλαδή ἀπό ἐκεῖνα πού ἔχουν μὲν χριστιανικό σκοπό, ἀλλά φθηνά τόν ἐκφράζουν.* Ἡ αἰσθητική ζημία συνεπάγεται καί γενικώτερα πνευματική ζημία.

* Ἀλλοίμονο. Γενικώτερα μιλώντας, βλέπουμε καί τώρα, στὸν τόπο μας, μεγάλο μέρος τοῦ λαοῦ νά τρέφεται μέ φιλολογικά

Μπορεῖ καὶ ἔμμεσα, πολὺ ἔμμεσα, κάποιο λογοτέχνημα ν' ἀποδίδῃ τὶς χριστιανικὲς ἀλήθειαι. Ἄν εἶναι ὅμως λογοτέχνημα ἀξίας, ἐπιδρᾷ πῶς ἐδεργερτικὰ ἀπὸ χίλια-δυὸ κοινοτοπικὰ θρησκευτικὰ κείμενα. Πολλὰ κηρύγματα γύρω ἀπὸ τὸν Ἰὼβ θὰ παραμερίζαμε μπροσὰ στὰ λίγα λόγια τῆς Σόνιας στὸν θεῖο της Βάνια, μὲ τὰ ὁποῖα, στὸ ὁμώνυμο ἀριστούργημα τοῦ Τσέχωφ, εἰσάγεται τὸ πνεῦμα μας στὴν ὁμορφιὰ καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς ἐγκαρτέρησης. Θεῖο δῶρο, ἀλήθεια, εἶναι ἡ Τέχνη. Δῶρο ὄχι ἀπλᾶ τρυφῆς, ἀλλὰ σωτηρίας. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ὑποπροϊόντα, χωρὶς νὰ ἔχη ἰδέα ἔργων περιοπῆς. Θυμᾶμαι τοὺς στίχους ἐνὸς Γάλλου, τοῦ Μωρίς Ντονναί, πὸς σαρκάζουν αὐτὸ τὸ φαινόμενο στὴ χώρα του, τὸν περασμένο αἰῶνα: «Qui cite Tacite? Qui sait Musset? Personne. On ne connait qu'Ohnet». (Ποιὸς ἀναφέρει τὸν Τάκιτο; Ποιὸς ξέρει τὸν Μυσσέ; Κανεῖς. Δὲν γνωρίζουν παρὰ τὸν Ὀνέ: τὸν συγγραφέα δηλαδὴ αἰσθηματικῶν ἐπιφυλλίδων). Κάτι ἀνάλογο θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε καὶ γιὰ τὰ θρησκευτικὰ ἀναγνώσματα ἐδῶ, ἀλλάζοντας ἀπλῶς τὰ ὀνόματα.

= Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α =

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων, ἡ καλουμένη Β' Ἐπιστολὴ Κλήμεντος Ρώμης πρὸς Κορινθίους.— **Ἐπίκαιρα**.— **Εὔαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Αἱ γυναῖκες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Ἀυταπάρνησις καὶ ταπεινώσις. — **Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδούλου**, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — **Ι. Κ.**, Τὸ «ὄνομα» τοῦ ποιητικομένου. — **Ἀρχιμ. Ἀμβροσίου Γ. Λενῆ**, Ἡ ἀθεΐα χθὲς καὶ σήμερα. — **Ἀρχιμ. Παντελ. Μπεζενίτη**, Ἡ κρίσις καὶ ἡ ἀνανέωσις τοῦ «Κατηχητικοῦ Σχολείου». — **Ἀρχιμ. Τιμοθέου Σ. Τριβιζᾶ**, Ποιμαντικά τινα μέτρα διὰ τὴν πνευματικὴν πρόοδον καὶ ἀνύψωσιν τοῦ Ἱ. Κλήρου. — **Πρεσβ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνοῦ**, Λειτουργικὴ ζωὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῆς Δ. Γερμανίας. — **Πρεσβ. Κωνστ. Πλατανίτου**, «Ἐορτολόγιον» — **Ἀνδρέου Ν. Νομικοῦ**, Πηγὴ ἀγαθῶν ἢ Μετάληψις. — **Δημ. Σ. Φερούση**, Μορφῆς τοῦ γένους. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπιρίας — **Βασ. Μουστάκη**, Ἰὼβ καὶ «θεῖος Βάνια».

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1, Ἀθῆναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.